

ISSN 1220-5761

**PUBLICAȚIE SAPTĂMINALĂ EDITATĂ DE
GRUPUL PENTRU DIALOG SOCIAL**

ANUL III • NR. 38 (139) • 25.09 – 1.10. 1992 • 16 PAGINI • 35 LEI

Ultima săptămână a campaniei
electorale: ANCHETE, ANALIZE
Interviu cu ION ILIESCU

ACCENTE

de MIRCEA IORGULESCU
și ALEXANDRU PALEOLOGU

Din nou despre
CONSTANTIN NOICA
de ANDREI DIMITRIU

**SĂ RECLĂDIM
ÎMPREUNĂ SPERANȚA.**
EMIL CONSTANTINESCU
PREȘEDINTE

CONVENȚIA DEMOCRATICĂ DIN ROMÂNIA.

ALEGERI ACUM

ANDREI CORNEA

Perioada alegerilor reprezintă, prin excelență un timp al incertitudinilor. Și totuși, la o săptămână înaintea zilei fatidice (când scriu aceste rânduri), există, mi se pare, câteva lucruri sigure ce pot fi afirmate:

Alegerile din 20 mai 1990 au însemnat un plebiscit al noii puteri, aprobată fără reflecție și discuție de marea majoritate a populației. Alegerile din 27 septembrie 1992 reprezintă o luptă reală și dură între formațiuni și partide, cit și între candidații la președinție. Atunci pluralismul era formal, rezultatul era cunoscut dinainte, evident fiind chiar la nivelul elementarei observații empirice. Acum, nici măcar sondajele de opinie serioase nu pot prevedea exact ce se va întâmpla.

În urmă cu doi ani și jumătate, o Putere triumfătoare, aclamată de mase imense în mai toate localitățile, se confruntă cu o opoziție marginalizată, redusă numeric și care se regăsea doar în Piața Universității din București și în Piața Operei din Timișoara. Astăzi, candidații opoziției sînt cei care participă la mari mitinguri, mai peste tot în țară, în timp ce Puterea nu mai reușește să strîngă decît mulțimi de cîteva sute de persoane în săli și în localități rurale.

Pe atunci, mulți oameni gîndeau și spuneau: „Noi n-avem nevoie de partidele astea, noi avem Frontul I”. Entuziasmul, încrederea, un fanatism nu lipsit de candoare erau aproape unanime; vai de cei cîteva sceptici ce-si îngăduiau să contrazică în public sentimentul comun! Astăzi, reflecția, discuțiile, polemicile nesfîrșite au lăscut din scepticism aproape o obligație, iar votul, în ultimă instanță, va fi acordat de către foarte mulți nu atît unui ideal de pozitivitate – asupra existenței căruia puținii se mai iluzionează –, cît unui real cit mai îndepărtat de negativitate.

Campania din '90 a fost, de regulă, presărată cu violențe îndreptate împotriva opoziției. În campania din '92, violențele de la Timișoara par a fi reprezentat excepția de la regulă și, oricît de reprobabile ar fi fost în sine, trebuie recunoscut că ele s-au exercitat împotriva celui mai agresiv, mai extremist și mai sfidător dintre toți candidații la președinție. Acum doi ani, democrația era cea atacată; acum, a fost agresat un neo-fascist drăpăz în halna națională.

În esență, ceea ce s-a schimbat este România. Nici ea, nici noi nu mai sîntem cei din 1990. Pluralismul, dintr-un principiu, un lux, un articol suspect de import, a devenit un fapt de viață, încă frîbil și frînîl, dar nu mai puțin real. Pe 22 decembrie 1989 am trecut de la era „deplinei unanimități” la perioada „consensului național”, sancționat prin alinerile de la 29 mai. E de sperat că alegerile din septembrie vor sancționa lesnea din această perioadă ordată cu intrarea noastră decisivă într-un timp al dialogului.

SONDAJ
PAVEL CAMPEANU

Favoriții cursei electorale
**CONVENȚIA DEMOCRATICĂ
ȘI EMIL CONSTANTINESCU**

DIN SUMARUL NUMĂRULUI VIITOR:

- EDIȚIE SPECIALĂ: Alegerile din 27 septembrie 1992 (anchete, reportaje, interviuri, comentarii)
- O carte amenințată: „Ghici cine trage în tine” de Max Torpedo
- Corespondențe din Paris de la trimișii noștri speciali GABRIELA ADAMEȘTEANU și GABRIEL ANDREESCU

Ne convine sau nu, **Evenimentul zilei** este cel mai citit cotidian din România, făcut cu profesionalism și cu o inspirată accentuare premeditată a senzationalismului, care a dus la un tiraj ce va întrece în curând pe acela al **României Libere** și **Adevărului** la un loc. Este singurul cotidian de care autocritica se tem și care a reușit să-și facă atîta înamic, încît poate fi considerat obiectiv. Iată de ce parodia de un gust îndoielnic intitulată **Evenimentul nopții** a fost o manevră abilă și fără scrupule de a câștiga bani și popularitate pe spinarea altora. N-am fi scris niciodată, poate, despre grupul de presă **Prostituția**, care, prin ceea ce face, se plasează în afara jurnalisticii și a moralei, dar poate că tocmai de faptul că închidem ochii au avut nevoie redactorii „prostituați” ca să facă ce vor.

• In orice societate modernă este nevoie de prostituție și case de toleranță, așa cum este nevoie de un sistem de canalizare și de o rețea de salubritate pentru eliminarea deșeurilor menajere, a gunoaielor, a tot ceea ce poate altminteri să ducă la îmbolnăvirea societății. De aceea, gunoierii, canalagii, măcelarii, prostituatele, proxeneții îndeplinesc funcția socială de a îndepărta și drenea ceea ce este contagios, impur de comunitățile umane. Jurnalistică erotomană, ca și industria video sau magazinele porno, ar putea să facă parte din același sistem, cu condiția să-și desfășoare îndeletnicirile undeva la periferie. Or, asta cere profesionalism. Jurnalistică de la **Prostituția** nu fi au, între ei și cei de la **Playboy**, de pildă, este o distanță astronomică, întrucît ceea ce fac ei nu este decît o defulare a fantasmelor lor nocturno-diurne, a complexelor unei eterne adolescențe frustrate, a unui prost gust scandalos transformat în normă estetică și etică. Diogene cinicul le-a luat-o înainte cu mai bine de două mii de ani, așa că nu sînt nici măcar originali. Pentru că nimeni nu se va obosi probabil să-i interzică, tot piața liberă îi va pune la respect, cînd occidentalii vor cere copyright-uri pentru fotografiile reproduse din alte reviste, la fel cum vor cere comercianților ilegali de casete audio, video. Pînă atunci, îi rugăm să nu ne mai agreneze cu problemele lor nerezolvate.

• Dacă de majoritatea publicațiilor vorbește lumea acum, de **Viața românească** se va vorbi mereu. Silită să-și suspende temporar

activitatea, prestigioasă revistă literară, întemeiată la Iași în 1906, „de un grup de intelectuali în frunte cu Constantin Stere și G. Ibrăileanu”, și-a reluat de curînd activitatea. Numerele 1-2 și 3-4 pe 1992 au un sumar atît de bogat (**Journal en miettes** de Eugen Ionescu, Mircea Vulcănescu înedit, eseuri de Mihai Șora, Sorin Vieru, Andrei Pippidi, Mihai Gramatopol, Vlad Russo, Andrei Pleșu, Lucian Raicu, Andrei Ionescu, poeme de Florența Albu, Nina Cassian, Gheorghe Pitul, Cezar Ivănescu, Liviu Ioan Stoiciu, corespondența Constantin Noica — Ionel Jianu și scrisori de Virgil Mazilescu, traduceri din Walter Lippman și Zhuang Zhou și multe altele), încît constituie un orizont de lectură european, universal, fără legătură parocă cu vremurile pe care le trăim în această parte a lumii. Faptul că intelectualii se întorc la îndeletnicirile lor firești și că revistele literare de elită găsesc mijloace să supraviețuiască este încă un semn că normalitatea poate fi provocată.

• Inhibat poate și de criticile aduse, Ion Cristoiu dă, în **Evenimentul zilei**, un spectacol greu de înțeles din punct de vedere rațional. Profet al tuturor gândurilor care-i trec prin mințile, Cristoiu a făcut pînă acum năzdită previziuni încît este imposibil să nu aibă pînă la urmă dreptate, indiferent care va fi rezultatul alegerilor. Cum îi stă în obicei, va spune atunci că, uite, stimat cititor, n-ai citit degeaba cotidianul meu, iată că ți-a folosit la ceva, ai știut dinainte, eu am spus-o etc. Este și asta o performanță publicistică, după cum este o performanță la loto să cîștigi cumpărînd toate lozurile.

• Săptămînalul independent **Expres** publică sub semnătura lui Răsvan Popescu articolul **Vor rezista picioarele de lut ale Convenției Democratice?**, în care se aduce la cunoștința opiniei publice lucruri pe care credeau că le știu toți jurnaliștii dintr-o anumită parte a presei. Îndoiala l-a făcut să amîne după alegeri obiecțiile cu privire la Corneliu Coposu, promișind aproape public să-l atace pe liderul țărănist în cazul în care calculele sale prezidențiale și parlamentare nu se vor fi împlinit. Mai nerăbdător decît ceilalți jurnaliști, Răsvan Popescu se grăbește să-l denunțe pe fostul deținut politic Corneliu Copo-

su pentru „manevrele sale de culise” din cadrul Convenției Democratice și să-l judece dintr-o perspectivă morală ce pare a-i fi dictată mai degrabă de vreunul din foștii mentori (să fie Stelian Moțiu, directorul publicistic de la **Azi?**) decît pe criterii de echitate democratică. Ar fi amuzant să vedem că mișcările politice ale lui Corneliu Coposu (inclusiv ideea, care datează dinainte de mai 1990, constituirii alianței electorale a partidelor opoziției democratice) au fost răspunsul cel mai adecvat la presiunile **Realpolitik**-ului post-comunist. Dar pînă să ne ocupăm de opoziția democratică încă fragilă, n-ar fi mai normal și mai bărbătește să ne înfruntăm cu Puterea încă periculoasă? Sau așteptăm să ajungă și actuala putere în opoziție? • În numărul 28 al **României literare**, Nicolae Manolescu îl evocă pe Dan Deșliu în articolul **A mai dispărut un poet**, din care cităm următorul fragment semnificativ: „Mulți eroi ai rezistenței anticomuniste nu scos capul după revoluție. Deșliu a fost un rezistent adevărat, care a plătit cu două decenii de marginalizare și umilință un deceniu de privilegii. A încetat a mai fi, prin opțiune proprie, nomenklaturist cultural. În 1980, după o audiență la Ceaușescu, își depune carnetul de membru al PCR. Cu ce scandal, noi, cei care am fost de față, știm bine. La 9 martie 1989, scrie celebra scrisoare către Ceaușescu, difuzată apoi prin **Europa liberă** și **Vocă America**, Numindu-l sarcastic pe Ceaușescu „proprietarul României”, Deșliu evocă în scrisoare numeroase din ticăloșiile regimului și se declară solidar cu Gheorghe Ursu, cel ucis de Securitate (vinovații nu se cunosc nici azi!), precum și cu toți disidenții vremii. „Sîntem la capătul puterilor, al răbdării și al absurdului”, afirmă răsăpîcî autorul scrisorii (pe care o puteți reciti în nr. 1-2, 1992, al revistei sibiene **Transilvania**). În timp ce atîția continuau a-l slăvi pe dictator, Deșliu îi scria aceste lucruri, spălînd de rușine obrazul breslei noastre și, de ce nu, pe al întregii națiuni”. (**Herodot al II-lea**)

DOCUMENTA IX

Kassel 1992

Imaginile din pagina 4 reprezintă lucrări din expoziția DOCUMENTA IX

Redacția revistei „22” anunță scoaterea la concurs a unui post pentru serviciul Difuzare. Relații la tel.: 14 15 25, 14 17 76.

Studentii (și nu numai) amatori să difuzeze revista „22” sînt rugați să se prezinte în fiecare joi și vineri după ora 13,00 la sediul redacției. Condiții avantajoase.

Redacția „22” oferă spațiu pentru publicitate societăților comerciale, instituțiilor și persoanelor interesate.

Informații suplimentare și oferte se primesc la sediul redacției — Calea Victoriei 120, tel. 14 15 25, 14 17 76.

Redacția Revistei „22” anunță că își rezervă exclusivitatea pentru difuzarea revistei în străinătate. Orice altă difuzare prin intermediul difuzorilor de presă neautorizați de redacția Revistei „22” este interzisă.

Adresăm cititorilor noștri rugămîntea de a ne da informații despre modul cum se difuzează revista „22” în localitățile lor.

IMPORTANT

Revista noastră asigură contractarea unor abonamente avantajoase la sediul redacției. Doritorii se pot abona în următoarele condiții: costul unui abonament ridicat de la sediul redacției (cu posibilitatea păstrării exemplarelor neridicate la timp) este de 310 lei pe trimestru (deci cu o reducere de 14% în raport cu costul real).

Abonamentele pot fi expediate și prin poștă, dar la costul final se vor adăuga cheltuielile poștale. Costul abonamentului va fi de 430 lei pe trimestru (adică o reducere de 14% + 120 lei cheltuieli de expediție).

Important! Pînă la data de 1 noiembrie abonamentele rămîn la vechiul preț.

Redacția „22” îi anunță pe pensionari că beneficiază de aceeași reducere de abonament la revista „22” ca și elevii, studenții, cadrele didactice, foștii deținuți politici și veteranii de război. Ca urmare, costul unui abonament pe trei luni la revista „22” pentru cititorii din categoriile amintite va fi doar de 260 de lei (indiferent dacă se expediază în București sau în provincie, diferența de preț urmînd a fi suportată de Institutul pentru Democrație în Estul Europei cu sediul la New York). Cei interesați sînt rugați să expedieze prin mandat poștal suma de 260 de lei (pe adresa: Revista „22”, cont 45 10 35 32, B.C.R. Filiala sector 1, Str. Londra nr. 10) și un talon de pensie (pe adresa: Revista „22”, Calea Victoriei 120, sector 1, București, pentru Serviciul de Difuzare).

Cititorii din străinătate se pot abona la Revista „22” depunînd costul abonamentului în conturile noastre deschise la Banca Comercială Ion Țirac S.A. București: pentru dolari în contul 4020253230, pentru mărci în contul 4020253231 (cu specificația: pentru Revista „22”) sau trimițînd un cec (money order) pe adresa: Revista „22”, Calea Victoriei 120, cod 70179, sector 1, București, România. Costul unui abonament pentru zona europeană este de 72 dolari pe an (36 dolari pe 6 luni, 18 dolari pe trimestru) sau echivalentul în orice monedă convertibilă (120 DM anual, 60 DM pentru 6 luni, 30 DM trimestrial, 400 franci francezi anual, 200 franci pentru 6 luni, 100 franci trimestrial).

Pentru celelalte continente, prețul unui abonament este de 80 dolari anual, 40 dolari pe 6 luni, 20 dolari trimestrial.

IN ATENȚIA CITITORILOR NOȘTRI

Redacția revistei „22” anunță cititorii săi că oferă spre vînzare din stoc numere vechi, după cum urmează: din anul 1990 numerele 12, 14, 15, 16, 17, 18, 20, 21, 22, 24, 25, 29, 32, 38, 41, 44 și colecția completă a anilor 1991 și 1992 pînă în prezent. Exemplarele vechi vor fi comercializate la prețul de 25 lei/ex., indiferent de prețul de vînzare înscris pe ziar.

Societatea germană de transport și turism DEPENAU REISEN

Organizează curse pe ruta București — München — Stuttgart — Karlsruhe și retur, în autocare germane cu confort excepțional, avînd toaletă, aer condiționat, serviciu la bord.

Rezervarea locurilor se face la telefoanele revistei „22” sau direct în Germania; Im Weidenhof 12, 7516 Karlsbad; telefon: 07202/8028, fax 07202/1200.

COMUNIȘTII NU ȘTIU SĂ PIARDĂ

DAN PAVEL

Mirșavul atac la persoană comis de F.D.S.N. în cadrul emisiunii Studioul electoral — campania parlamentară, de luni, 21 septembrie, împotriva lui Emil Constantinescu reduce în discuție, în plină campanie de alegeri, problema dosarelor de Securitate și pe cea a relațiilor cu partidul comunist. Puterea actuală nu are interesul nici în publicarea dosarelor de Securitate și nici în deschiderea procesului comunismului. Blocarea cu orice preț a acestor două acțiuni favorizează folosirea armei șantajului politic pe o perioadă nedeterminată. Chiar dacă adevărul iese întotdeauna la iveală, comuniștii rămași la putere vor ca aceasta să se întâmple cât mai târziu posibil și cit mai incomplet. Câtă vreme societatea civilă nu va avea acces la dosarele Securității, cei care dețin privilegiul păstrării lor le vor manipula după cum le dictează interesele, falsificând pe ici, pe colo, prin punctele esențiale, biografia unui om politic care a trăit măcar o perioadă în coșmarul României comuniste.

Nu va exista niciodată în România o viață politică normală atâta vreme cât nu vom ști întregul adevăr despre perioada comunismului, despre decembrie 1989 și de atunci încolo. Minciuna în care trăim a devenit incomodă chiar pentru artizanii ei, pentru că interesele oamenilor, ale diferitelor grupuri de putere sînt schimbătoare, iar modificarea continuă a contextului determină prăbușirea intereselor de moment și înlocuirea lor cu altele. Iată de ce alegătorii au prilejul ca la 27 septembrie să cume starea de minciună oficializată și să opteze pentru starea de normalitate — imposibilă însă fără deschiderea dosarelor Securității și începerea procesului comunismului. Spre cinstea lui, candidatul la președinție al Convenției Democratice din România a cerut de la bun început Serviciului Român de Informații accesul la propriul lui dosar de Securitate, precum și publicarea dosarelor tuturor candidaților la președinție. Printr-o hotărâre excepțională a Camerelor reunite ale Parlamentului, lucrul s-ar fi putut face. Nu a existat interes însă la Căpitan, pentru că ar fi ieșit avantajat Emil Constantinescu, s-ar fi pierdut din mână arma șantajului, iar la Jilava, fostei nomenclaturi i s-ar fi alăturat generația care a supraviețuit zguduirii din decembrie 1989.

Precum în cazul ziaristilor Florin-Gabriel Mărculescu și Sorin Roșca-Stănescu, foști la România liberă, dar și ai dosarelor de Securitate publicate de România Mare, Europa, Dimineața, Totuși iubirea și alte oficine ale puterii nomenclaturisto-securiste, publicarea unor date din aceste dosare constituie o încălcare a legii siguranței naționale. Scoaterea din context și publicarea unor mici fragmente nici nu pot constitui o probă. Este relevant însă că vreme de mai mult de doi ani și jumătate toate dovezile împotriva actualilor deținători ai puterii, publicate în presa independentă nu au fost luate în seamă. Este suficient să amintim cititorilor că numai zilele trecute în Evenimentul zilei s-a arătat ce poziții au ocupat în aparatul de partid al puterii juridice comuniste actualii membri ai Curții Supreme de Justiție, cei care au invalidat hotărârile tribunalelor cu privire la neconstitu-

ționalitatea și ilegalitatea candidaturii simultane a lui Iliescu pentru Senat și președinție.

Dar să o luăm metodic, nu înainte de a face observația că greșeala strategică a Convenției Democratice de a scoate în față exclusiv pe Emil Constantinescu (vezi articolul nostru despre campania parlamentară a Convenției) și pe Corneliu Coposu a simplificat la maximum sarcina S.R.I.-ului, a F.D.S.N.-ului și a lui Iliescu. Ei nu au avut altceva de făcut decât să se concentreze asupra celor doi lideri, a Convenției ca întreg, a problemei readucerii monarhiei și a U.D.M.R.-ului, deci implicit a Transilvaniei. Dacă s-ar fi prezentat la televiziune marile personalități din C.D.R. (așa cum a făcut-o cu profesionalism F.S.N.-ul), precum și tradițiile politice diverse ale acestora, adversarii Convenției și ai democrației le-ar fi fost imposibil să acopere o arie atât de întinsă și complexă. Dovedind lipsă de imaginație, foștii propagandiști soviniști și foștii agenți ai Securității au revenit în atacul lor la obsesiile național-staliniste ale vechiului regim, la care au adăugat minciunile folosite cu ocazia evenimentelor din martie 1990 la Tirgu-Mureș, în cele patru minerale, în alegerile din mai 1990: fiind condusă din exterior, de la Budapesta și Washington, Convenția vrea să-l readucă pe tron pe regele Mihai I, să cedeze Ardealul Ungariei, să îndepărteze capii bisericii ortodoxe, să pună pe foștii comuniști în închisori și lagăre de concentrare, să instaleze un guvern gerontocrat și revanșard de tărăniști și foști deținuți politici. Sînt minciuni despre care opinia publică și-a format deja o părere. Împotriva înțelegerilor anterioare și a protocolului de la televiziune urmează atacurile la persoana lui Emil Constantinescu, care este acuzat de minciună și imoralitate (deoarece ar fi fost procuror și ar fi participat la anchetarea și reprimarea liderilor mișcărilor studentesce din 1968 din însărcinarea partidului, ar fi colaborat cu Securitatea — „episodul” Reșița, ar fi avut legături extraconjugale cu o oarecare doctoriță Marincea, ar fi vrut la un moment dat să divorțeze și să renunțe la fiică în favoarea soției, pentru că soția sa a fost activistă, absolventă de „Ștefan Gheorghiu” și ziaristă comunistă etc.). Să reținem faptul că acuzațiile au fost lansate în ultimul moment pentru a-l lipsi pe Emil Constantinescu de posibilitatea replicii și că exact cînd s-a produs atacul Convenției i s-au luat minuterile de apariție la televiziune. Unele dintre acuzații sînt de-a dreptul aiuristice, pe celelalte le va lămurii cu siguranță Emil Constantinescu. Problema este însă a efectului exploziv al acestei bombe asupra alegătorilor, care duminică se vor duce să voteze cu inoiașii în suflet.

Tot ceea ce se întâmplă demonstrează un lucru pe care nu trebuie să-l uităm: comuniștii nu știu să piardă. Pentru a-și păstra puterea, cucerită în mod samavolnic și consolidată cu prețul sacrificării altor generații și al suferințelor morale ale unei întregi națiuni, ei sînt în stare de orice, chiar și să saboteze alegerile, democrația, existența unei țări. A demonstrat-o și diversiunea de la Timișoara, unde pentru prima oară după revoluție i s-o strîgat în față unui om politic, lui Gheorghe Funar, că este fascist. În România iese bucluc de cite ori cineva se joacă cu eticheta de fascist. Nici prin doctrină, nici prin lozinci Funar nu este fascist sau național-socialist (nazist). Prin declarațiile sale despre comunism, Ceaușescu și procesul C.P.Ex., Funar dovedește că este național-stalinist, practică politică a cărei exercitare a lăsat urme adînci în mentalități, precum și o puternică bază socială și etnică. Puterea nu vrea să-și deconspire însă toate rădăcinile și atunci apelează la diversiunea cu „fascistul”. În actuala confruntare electorală, alegătorii trebuie să înțeleagă exact ce reprezintă oamenii precum Iliescu, Birlădeanu, Marțian, Brucan, fiul lui Valter Roman ș.a.m.d. Și pentru că lucrurile au fost deja arătate în presă, de unde dezbaterile ar trebui să treacă în tribunale, miile de întrebări nelămurite trebuie reduse doar la citeva. Două un exemplu și sper să fie cineva atît de inspirat și să-l reia în ultima întîlnire televizată: cum explică Ion Iliescu faptul că dosarul său de Securitate a fost întocmit de direcția a III-a de contraspionaj, a cărei misiune operativă era

contracurarea activității spionilor agenților străine de spionaj și informații, inclusiv a agenților K.G.B., și nu de Direcția I-a a Securității, cea care se ocupa de lăștații politici?

Cînd se va da un răspuns complet la această întrebare, la care ar trebui să

răspundă și alți lideri implicați în evenimentele din 22 decembrie 1989 — iar asta nu se va întîmpla decît odată cu publicarea în întregime a dosarelor de Securitate — vom înțelege de ce comuniștii nu știu să piardă. Chiar dacă istoria i-a condamnat deja.

OMUL TARE AL CAMPANIEI PENTRU PREȘEDINȚIE

LIVIU ANTONESI

N-am fost dintre cei foarte entuziași cînd am aflat opțiunea Convenției Democratice privind candidatura la președinție. De abia prestația d-lui Emil Constantinescu din timpul vizitelor de la Iași a reușit să-mi schimbe impresia privind șansele Domniei Sale. Am fost impresionat atunci de senzația de forță calmă și echilibrată pe care o lasă candidatul în public, de perfectă adevărate a discursului său în raport cu publicul cărui se adresează. În întîlniri succesive, am observat cum a reușit să convingă jurnaliștii din Cluj, elita intelectuală a orașului, liderii sindicali, iar în cadrul mitingului din Piața Palatului Culturii, chiar o numeroasă și amestecată mulțime. După mai bine de trei săptămîni de la declanșarea campaniei pentru prezidențiale, timp în care am urmărit toate prestațiile candidatului la televiziune și radio, precum și reflectarea acestei campanii în presa scrisă, impresia mea a devenit certitudine — Domnul Emil Constantinescu îl va învinge pe președintele Iliescu la alegerile din 27 septembrie. De ce? Pentru că D-Sa este, de fapt, **omul tare** al acestei campanii. Discursul politic al D-lui Constantinescu este limpede, form și în același timp tolerant, este foarte logic și plin de căldură totodată. Nu a ridicat niciodată tonul pentru a convinge și — împreună cu Dl. Mircea Druc — nu și-a insultat sau calomniat niciodată adversarii. Bineînțeles că le-a făcut diverse observații — mai ales D-lui Iliescu —, însă mereu în limitele civilității și bunului simț. Cine-și imaginează că acest stil nu are succes la electorat se înșală — în ciuda tuturor violențelor din viața publică românească din 1990 încolo, de altfel provocate de actuala putere, în ciuda isteriei ce a cuprins o bună parte din presă, poporul nostru nu este nici sălbăteț, nici isteric, nici lipsit de simțul măsurii. Un candidat calm și ponderat, care dă senzația de forță echilibrată, are mai multe șanse decît unul care mizează pe isterizarea mulțimilor și pe conjuncturi diversiioniste. Succesul mitingului de la Cluj este o probă clară.

De aceea, cred că principalii adversari ai D-lor Iliescu și Funar sînt chiar ei înșiși. Primul, prin impecabila limbă de lemn pe care o vorbește, presărata cu insulte la adresa adversarilor și chiar a unei bune părți din electorat — mă refer la „golani”, „paraziți”,

„animale”, „bogătași” etc. Celălalt, prin elocvența prăpăstioasă, apocaliptică și extremistă pe care o manipulează. Încă o dată, eu cred că românii, în marea lor majoritate, nu sînt nici extremiști, nici isterici, nici legați iremediabil de trecut și de fantomele sale, cum par a crede cei doi vajnici reprezentanți ai restaurației comuniste sau național-comuniste.

Un discurs abil, ponderat, cu vagi nuanțe populiste propune Dl. Ioan Mănzatu, însă D-sa nu are sprijinul politic necesar unei victorii în alegere. Probabil că participarea D-sale la prezidențiale va avea drept efect o sporișire a numărului de voturi pentru partidul său în cadrul alegerilor pentru **Parlament**. Această tactică ingenioasă ar putea fi reținută, pe viitor, și de alte partide. Dl. Calixta Dragomir, estompat de prezența alături a D-lui Roman, produce un discurs politic excesiv de intelectualizat, adesea pigmentat cu itacuri dure la adresa principalilor protagoniști, și de aceea, mi se pare a fi complet lipsit de șanse. Ca și FSN în ansamblul său, D-Sa încearcă să obțină voturi și din stînga sa și din dreapta, ceea ce pare dificil într-un moment al opțiunilor limpezii. Probabil că Dl. Dragomir va realiza acest lucru înaintea turului al doilea și va ceda voturile candidatului **Convenției**.

O surpriză foarte plăcută este participarea D-lui Mircea Druc la această campanie. Programul politic, chiar dacă utopic pe alocurea — de pildă, reforma managerială în afara reformei proprietății nu înseamnă mare lucru —, este limpede și exprimat cu un patos moderat. Este cel mai apropiat ca stil candidatului **Convenției**, însă nu are sprijinul politic al acestuia. Oricum, se conturează deja drept unul din oamenii politici remarcabili ai țării, al întregii țări.

Nu cred că alegerile se vor încheia în turul întâi. Candidatul cu șansele cele mai mari de a câștiga al doilea tur este Dl. Emil Constantinescu, care se va confrunta cu Dl. Iliescu. Dacă lucrurile vor evolua normal, dacă puterea nu va recurge la o diversiune spectaculoasă care să compromită procesul electoral, Dl. Constantinescu va fi viitorul președinte al României, pentru că este **omul tare** al acestei campanii — și prin datele personale, și prin sprijinul politic de care dispune. Ca să se întîmple invers, ar însemna ca peste jumătate din populația cu drept de vot a României să fie iremediabil legată de trecut. Ar mai însemna că Dl. Brucan a avut dreptate! Acest lucru este imposibil. Pentru ce s-ar mai fi revoltat această populație în decembrie 1989?

P.S. Impresiile mi-au fost confirmate de emisiunea electorală din 15 septembrie. Dl. Iliescu mi s-a părut un fel de **outsider** timorat și fără forță, ocolind înabil întrebările dificile — mai ales pe cea referitoare la preținsa „disidență” a Domniei Sale începînd din 1971! În replică, Dl. Constantinescu a răspuns foarte precis la **toate întrebările**, mai ales la cele dificile! Faptul că Dl. Iliescu l-a citat pe Dl. Constantinescu, așa cum cita înainte din „clasiici”, mi se pare de bun augur. E semn că a început să se obișnuască (și) cu gîndul înfrîngerii. Cît privește întîlnirile cu electoratul, e suficient să compari cele citeva sute de susținători, destul de anemici de altfel, de la Tîndărel cu cei circa 20.000 de participanți de la mitingul clujean al **Convenției Democratice**.

CONSTITUȚIE CU „SPECIFIC NAȚIONAL“ ?!

MIRCEA IORGULESCU

S-a uitat, aproape, că principala rațiune de existență a Parlamentului ales la 20 mai 1990 a fost elaborarea unei noi Constituții. Așadar, amintirea alegerilor și prelungirea stării de provizorat, aceste „mărețe realizări“ ale parlamentarilor atesi atunci, ca și risipirea aproape cinică în ocupații secundare, dinadins amplificate pentru a distra atenția, au contribuit mult la estomparea caracterului de Adunare Constituantă pe care l-a avut — ori ar fi trebuit să-l aibă — Parlamentul ales la 20 mai 1990.

Intocmită și adoptată de un parlament aproape monocolor, la acea dată P.S.N., nefiind încă scindat, noua Constituție a fost de fapt impusă de formațiunea majoritară. Care, apoi, a ținut să-și asigure și sigiliul unui înalt referendum. Așa în timpul dezbatărilor, cit și ulterior, reprezentanții opoziției au formulat numeroase obiecții, unele de principiu, altele referitoare la aspecte enecretice. Două au fost chestiunile cel mai des evocate — ca fiind susceptibile de schimbări radicale. Cea dintâi privește separarea puterilor în stat, principiul formulat în chip ambiguu în această Constituție. Cealaltă se referă la proprietatea privată, care nu este garantată, ci doar „seroită“. Nimic, așadar, neașteptat dacă ideea unei sau a unor revizurii constituționale este în mod explicit susținută de diferite partide și de diversi oameni politici.

S-a înregistrat însă o reacție mai puțin obișnuită de nemulțumire față de actuala Constituție. Liderul formațiunii „Miscarea pentru România“, Marian Munteanu, a declarat la începutul lunii septembrie, la prima conferință de presă din cadrul campaniei electorale a acestei organizații, că în Constituția de acum există „prea puține lucruri românești“. Declarându-se în favoarea unor lezi menite să „corecteze“ Constituția, el a precizat indirect o revizuire a acesteia în sensul accentuării specificului ei național.

Declarațiile făcute de Marian Munteanu amintesc izbitor de toledorica, de-a-cum, opinie a conducătorilor fesenisti privind nevoia unei „democrații originale“.

S-a deosebit, țrește, că nu e vorba de democrație, ci de Constituție, iar în loc de originalitate se cere autohtonism. Această apropiere nu epuizează însă fondul chestiunii, fiindcă în vreme ce „originalitatea“ invocată de Ion Iliescu & comp. a răzut repede în domeniul derizoriului public, „românizarea“ Constituției poate pune în mișcare fondul comun și visceral de naționalism. Imprejurarea că oricum concomitent alii Corneliu Vadim Tudor, la o conferință de presă a Partidului România Mare, cit și Adrian Păunescu, în săptămânatul de familie „Totuși iubirea“, s-au exprimat elogios despre liderul „Miscării pentru România“, nu constituie, desigur, decât un grăitor indice de receptare binevoitoare a atitudinilor lui Marian Munteanu.

Dincolo însă de aceste apropieri oricum vizibile, cererea de revizuire a Constituției în sensul „românizării“ merită o examinare mai atentă. Cu atât mai mult cu cât doctrinarii „Miscării pentru România“ nu este un anonim, ivit din vălmășagul semidoctismului în elocvi post-revoluționar, ci un sociolog notoriu pentru contribuția lui la impunerea „atitifică“ a protoconismului: Ilie Bădescu. Protoconismul, orientarea susținută în perioada ceasului de reviste „Luceafărul“ (seria N. Dragos — N.D. Frunteții — M. Ungheanu), „Flacăra“ (seria A. Păunescu), „Săptămâna“ și „Suplimentul literar-artistic al Științei tinereții“ (seria I. Cristoiu — Mariana Brăescu), era în chip esențial și diviniune „politico-propagandistică“ și exprima totodată megalomania regiunii. Ca și în cazul altor tendințe „tradiționaliste“, mai vechi sau mai noi, protoconismul miza pe autohtonism și exalta specificul național, dar modelul său real și nedecarat era străin. (În paranteză fie spus — adică reamintim! —, ortodoxistii procedaseră exact la fel). Așa cum în vremea lui Stalin era exaltat în mod demențial specificul rus și sovietic, radioul fiind inventat, spre exemplu, de Popov și locomotiva de Polzunov, becul electric de Merclunikov etc., protoconistii treceau în patrimoniul românesc mai toate marile curente și orientări culturale-artistice ale lumii: ele ar fi fost inventate ori ar fi atins apogeul în spațiul carpato-danubian, mioritic, traco-dacic și, desigur, miraceulos și ales. Autohtonismul național-comunist românesc a fost, totuși, oarecum reținut în privința realizărilor tehnice: n-au găsit un „cenu inventator al radioului, nici un „cenu inventator al locomotivei. În materie de cultură, românii aveau însă, după protoconisti, o incontestabilă intiletate. În virtutea acestei autoadmirații hipertrofiate, spre exemplu, un prozator modest ca Paul Anghel devenea, nici mai mult, nici mai puțin, un „colos, comparabil cu Lev Tolstoi și chiar superior acestuia. În aceeași perspectivă, Eminescu devenea mare economist și ideolog marxist, mai marxist chiar decât Marx. Aceasta în lucrările „teoreticianului“ Ilie Bădescu. Pentru a ne face o idee despre micurismul intelectual practicat de acest ideolog al protoconismului, azi ideolog al „Miscării pentru România“, este de amintit că într-o carte din 1984 („Sincronism european și cultură critică românească“, Editura științifică și enciclopedică) unde erau exaltate valorile „românismului“, el găsea nimerii să impuneze, în introducere, trei citate din Nicolae Ceaușescu și unul din Mircea Eliade. În aceeași carte există un capitol — „Diaspora și Reconquista“ — unde xenofobia și antisemitismul sint extrem de evident exprimate; e o analiză serioasă a sovietismului, a naționalismului, antisemitismului din România comunistă nu poate evita lucrările lui Ilie Bădescu.

Și iată că astăzi, spălate de frazeologia comunistă, nu însă și de spiritul național-comunist, aceste atitudini reapar. Ideea de „românizare“ a Constituției crește din milul naționalismului semidoct și agresiv, stit de mult exploatat în secolul XX. Constituțiile moderne, în special cele din țările care au rămbit și suportat dictatură totalitară, nu vizează „specificități naționale“, ci se bazează pe principii universale. Cazurile exemplare le furnizează Italia și Germania. Mai mult: în Germania (de Vest), Legea fundamentală (Grundgesetz), elaborată și adoptată în opt luni, după modelul anglo-saxon, a ținut, într-adevăr, seama de vechile Constituții germane (din 1871 și din 1919, a „Republicii de la Weimar“), dar pentru a evita acele principii și prevederi care făcuseră posibile autoritarismele imperiale și dictatura nazistă, iar România se găsește într-o situație oarecum similară: Constituția din 1986, cea dintâi Constituție românească, a avut ca model Constituția belgiană din 1836, una dintre cele mai avansate din Europa de atunci. A fost modificată, adusă la zi, în 1993. Constituția de atunci, cu toate înnoirile sale, nu a putut împiedica însă nici proclamarea dictaturii regale și instituirea partidului unic de către regele Carol al II-lea (1938), nici proclamarea — prin decret regal semnat de Mihai I — a României drept „stat național-legionar“, prevăzută cu „Conducător“ (septembrie 1940). DE ACESTE REALITĂȚI ALE ISTORIEI AR FI TREBUIȚ SĂ SE ȚINĂ SEAMA ÎN ELABORAREA NOII CONSTITUȚII PENTRU A SE ÎMPEDICA REPETAREA LOR. DUPĂ CUM EXPERIENȚA DRAMATICĂ A CONSTITUȚIILOR COMUNISTE AR FI TREBUIȚ, DE ASEMENEA, SĂ FIE LUATĂ ÎN CONSIDERARE, CA TERMEN DE CONTRAST ȘI DELIMITARE EXPLICITĂ, ALINIAREA LA STANDAR-

DELE DEMOCRATICE UNIVERSALE — iată linia firească a eventualelor revizurii constituționale, cerute de caracterul ambiguu și prolix al Constituției feseniste. Fiindcă pretențiile de „românizare“ nu sint doar ridicole, ci și deosebit de ormeidoase. A susține ideea unei Constituții cu specific național înseamnă a ne vizi monstrul în casă.

DELE DEMOCRATICE UNIVERSALE — iată linia firească a eventualelor revizurii constituționale, cerute de caracterul ambiguu și prolix al Constituției feseniste. Fiindcă pretențiile de „românizare“ nu sint doar ridicole, ci și deosebit de ormeidoase. A susține ideea unei Constituții cu specific național înseamnă a ne vizi monstrul în casă.

CAMUFLAJUL CRIPTO- COMUNIST

ALEXANDRU PALEOLOGU

URSS, PCUS. Pravda au dispărut. Bun, Dar nomenclatura? Nu se vorbește de ea — care este situația? Dar KGB-ul?

Televiziunea ne-a prezentat birourile pusile ale KGB-ului, arhive sigilate, un procuror care le prelua în mod oficial, iar presei i-au fost comunicate o mulțime de secrete. Nu toate desigur, și mai ales nu anumite secrete. Dar ce s-a întâmplat cu această formidabilă organizație oficială desființată, cu imensul ei aparat hiper-specializat în toate domeniile aferente, la toate nivelele, și care, împreună cu Armata Roșie, asigură dominația sovietică, impunând respect, adică frică, lumii întregi și nu în ultimă instanță puterilor occidentale? În ce alte posturi putea fi încadrat un personal atit de numeros și cu o formație atit de specializată? (Doar nu se putea mări rata somajului?)

A fost KGB-ul desființat? Sau doar ocultat? Desființat, poate (pentru că așa ni se spune), dar mai activ ca oricând mai ales pe plan internațional. Cine sau ce ar putea, de pildă, asigura în România puterea lui Iliescu, chiar după Gorbaciov, dacă nu KGB-ul? (Adică, cum ar putea fi asigurată menținerea și funcționarea „Serviciului Român de Informații“, pe care lumea continuă să-l numească, la fel ca înainte, „Securitatea“ și care nu este decât aceeași Mărie (de abia cu altă pălărie?). Cui i se pot imputa violențele inter-nice din Moldova, unde partida rusefonă dispune de o înzestrare militară perfect pusă la punct?

Cum este posibilă ea în ex-Iugoslavia, o armată așa-zis federală, de fapt comunistă, să poată să se refacă permanent, cind într-un loc cind în altul, fără un ajutor din afară, distrugând și ucigind tot ce se află în jur, niciodată lipsită de mijloace balistice operaționale? Și, mă rog, de unde ar putea veni acest sprijin? (Trebuie însă spus, pentru a fi cinstit, că nici cealaltă parte nu este lipsită de mijloace, venite și ele de undeva.)

CRIMELE COMUNISTE TREBUIE JUDECATE

Oficial, PCUS nu mai există; cel puțin așa se afirmă, dar ce se întâmplă cu comunismul internațional? După toate aparențele, el este destul de puternic pentru a împiedica cu îndrăzneală orice proces al comunismului oriunde în lume. În Cambodgia ca și în Europa de Est, în Etiopia ca și în Nicaragua, pre-

tutindeni pe această planetă — în Franța de pildă (a se vedea cazul Boudarel), Occidentul consideră firească obstinția nerușinată și inverșunată a justiției, care refuză să admită echivalența juridică și morală dintre crimele comuniste și cele naziste.

Evident, comunismul înfruntă ca să supraviețuiască prin toate mijloacele. Prin scenarii de genul puicului ratat de la Moscova, prin fel și fel de presiuni, fățise sau ascunse (acestea trecind treptat pe primul plan), Cripto-comunismul acționează în forță în Occident, amăgind multă lume mai mult sau mai puțin inocentă. În schimb, un ochi venit din Est îi recunoaște în mod infalibil Neocomunismul (a cărui experiență români au făcut-o, pe fundalul unui trecut recent) se dezlanțuie violent în unele universități americane.

Nu pot să nu menționez aici un fragment dintr-o dare de seamă la un roman, avind ca subiect felul cum au fost tratați prizonierii francezi în Vietnam: „Victime ale unor criminali de război, ai căror șefi glorioși mai sînt încă și astăzi admirați de «idealisti» din Occident și care s-au sustras pedepsei pentru că se aflau în tabăra comunismului internațional, cărui i s-au lertat atitea orori“ (Eric Ollivier, „Criminali glorioși“, din Le Figaro Littéraire, 13 aprilie '92 despre „Marșul spre Moarte“ al lui Erwan Bergot).

Cu toate acestea, comunismul supraviețuiește într-un mod bine adaptat condițiilor actuale, anume pe calea marilor finanțe, pătrunzind în conducerea marilor concerne internaționale. Înca înainte de căderea lui Ceaușescu în România, profitul de pe urma traficului de arme și de droguri, practicat de oșanul aflat la putere (și care nu a fost nici o clipă rupt de sovietici, contrar celor afirmate de membrii lui, care nu reușit să acrediteze în ochii lumii versiunea rupturii) — era depus în câteva bănci mari; de atunci unii complici, astăzi pensionați, ai regimului Ceaușescu și Iliescu, s-au lansat cu îndrăzneală în mari afaceri, căutind cu participarea lor să rămîna cit mai discreți. Forma aceasta de cripto-comunism este, pentru moment, eficace, și se va dovedi probabil profitabilă, nu fără a provoca în timp o consecință fatală, anume propria lor scufundare în capitalism, prin asimilare.

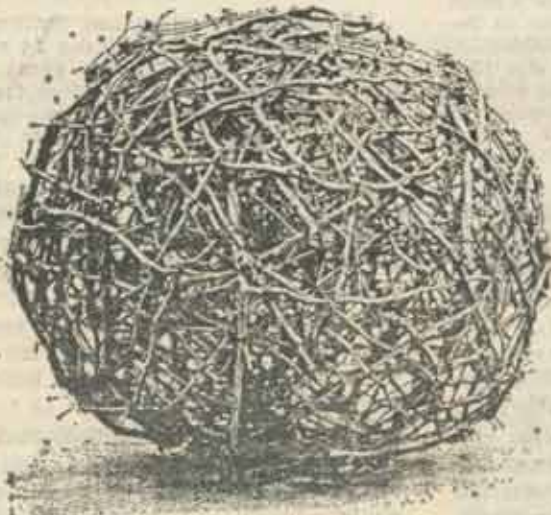
IESIREA DIN SCENĂ

O altă formă de camuflaj cripto-comunist este aceea a transformării în social-democrație, după cum pretindecă, ad usum Occidentis — nefeicitul acela de Petre Roman, atit de răsfățat în Franța înainte de a fi fost măturat de „minerii“.

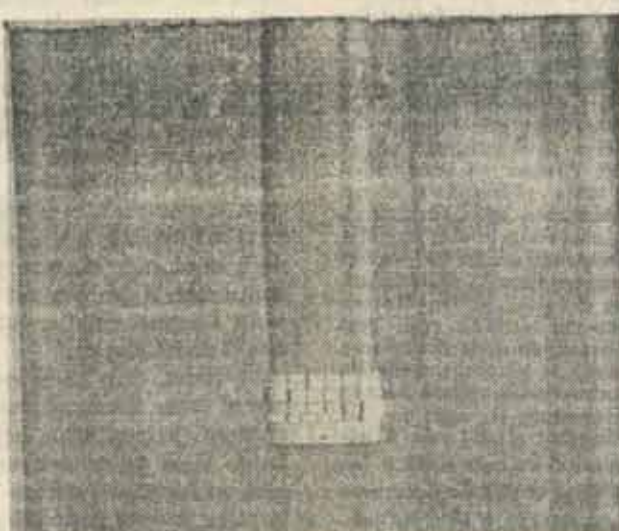
„Orice filintă, în măsura în care trăiește, se străduie să persevereze în existența ei“ — Spinoza, Ethica III, 6. Totuși perseverența, ce ține în egală măsură de inerție cit și de instinctul de conservare, pierde din ce în ce mai mult din forță și va sfîrși prin a dispărea. Procesul acesta se accelerează văzind cu ochii.

În orice caz, chiar astfel camuflată, demuflarea socialismului este vizibilă, iar țesutul lui din seacă este fulbeant, după cum s-a văzut în ultima vreme și cum se poate vedea și în prezent. Mîna misterioasă a scris din nou pe zidul Bobinomului cuvintele fatidice: „Mare, Teheh, Phares — Zilele, îți sint numărate și soarta pecetluită“.

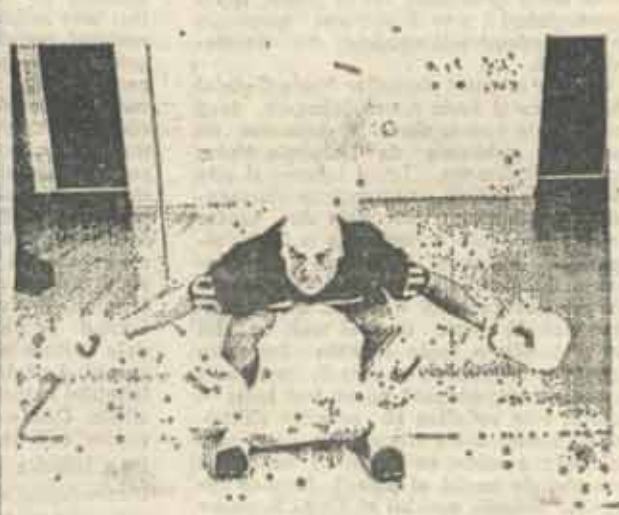
(După „J-Express“ — Neuchâtel, 29.IV.1992)

MO EDOGA

HORIA DAMIAN

MATTHEW BARNEY

SONDAJ DE OPINIE

CENTRUL INDEPENDENT DE STUDII SOCIALE ȘI SONDAJE - C.I.S.

ÎN AJUN

PAVEL CĂMPEANU

Ultimul sondaj pre-electoral al C.I.S. s-a desfășurat literalmente în ajunul alegerilor, de-a lungul săptămânii 8-15 septembrie, pe un eșantion național de 1.171 persoane în vârstă de peste 17 ani, domiciliile în 22 localități rurale și 19 urbane din 28 județe, cărora li se adaugă Capitala. Coeficientul de eroare: ±2,84. Principalele informații culesse cu acest prilej privesc intențiile de vot în alegerile parlamentare și la alegerile prezidențiale, precum și interferențele dintre cele două competiții așa cum sînt percepute de electorat.

ALEGERILE PARLAMENTARE

Sondajul anterior al C.I.S. — august a.e. — a fost efectuat înaintea declanșării oficiale a campaniei electorale, iar cele din septembrie cam la jumătatea acestei campanii. Compararea rezultatelor din cele două luni permite să se constate dacă desfășurarea campaniei electorale a produs modificări semnificative în opțiunile alegătorilor și, totodată, sensul acestor eventuale modificări.

Rezultatele comparative, prezentate mai jos, se referă, cu excepția P.S.M., numai la formațiunile politice care, în sondajele anterioare, obținuseră procentaje de cel puțin 1%. Iată proporțiile de alegători care intenționează să voteze pentru ele în fiecare dintre cele două luni (în %):

	August	Septembrie	Diferența
P.S.M.	0,8	1,8	+ 1
P.N.T.C.D.	10,7	10,4	- 0,3
P.R.M.	5,4	2,8	- 2,6
F.S.N.	24,2	12,5	-11,7
P.N.L.	7,2	8,1	+ 0,9
P.A.C.	9,0	5,6	- 3,4
F.D.S.N.	11,2	10,9	- 0,3
P.D.A.R.	5,1	4,0	- 1,1
P.L.A.T.	3,1	2,1	- 1
P.U.N.R.	7,5	17,8	+10,3
Convenția Democratică	32,0	34,8	+ 2,8

Pe parcursul acestei ultime luni, din august pînă în septembrie, intențiile de vot au suferit schimbări mai spectaculoase decît în întreaga jumătate de an scursă de la alegerile locale. Campania electorală a demonstrat clar din start capacitatea unor formațiuni și a unor lideri de a influența opțiunile alegătorilor, ca și capacitatea unor secțiuni ale electoratului de a-și reconsidera preferințele afirmate vreme de șase luni. Caracterul precipitat și convulsiv al respectivelor schimbări ar putea însă semnala, la fel de bine, fragilitatea motivațiilor care nutresc această vremelnică stabilitate. Singure schimbările înregistrate de F.S.N. și P.U.N.R. antrenează împreună aproape un sfert din electoratul total. Survenite într-o durată foarte scurtă, aceste reconsiderări ar putea să nu aibă o durată foarte lungă. Posibilitatea lor caracter tranzitoriu s-ar putea manifesta chiar și pînă la alegeri, dar mai ales după. O astfel de evoluție ar dovedi că modificările intervenite în ultima lună nu exprimă reorientările unui electorat avizat, ci exiștirile unui electorat derutat. În acest caz, eficiența imediată a campaniei electorale ar fi relevant, pur și simplu, starea de fluiditate în care se află electoratul.

În limita comparației august-septembrie, cele mai substanțiale dintre aceste schimbări sînt:

1. creșterea pînă la un nivel mai mult decît dublu a electoratului probabil al P.U.N.R. O extindere de asemenea proporții, petrecută cu atîta rezerve, pare proprie apariției a ceea ce se cheamă un curent de opinie. În cazul de față un curent de opinie favorabil acestei formațiuni. Disensiunile interioare nu au slăbit acest partid, ci, dimpotrivă, l-au sporit considerabil influența. Dacă rezultatele de la 27 septembrie nu se vor depărta prea mult de rezultatele ultimului sondaj, atunci „partida națională” anunțată de primarul Chișinăului — de fapt o alianță a formațiunilor de extremă dreapta — ar putea să dețină între o treime și un sfert din voturile electoratului parlamentar.

2. redistribuirea bruscă a electoratului pro-Frontist între cele două Fronturi, ducînd la răsturnarea raportului de forță dintre ele. Aspectele acestei redistribuții constau în:

a. contracția la jumătate a electoratului F.S.N., care îi coboară la un nivel fără precedent. Lună de lună după alegerile locale, F.S.N. a deținut rangul I într-o lerarhie de mărime a electoratului fiecărui partid. În septembrie '92 el cade pentru prima oară pe rangul trei, și aceasta cu puțin zile înainte alegerilor;

b. în aceeași lerarhie din septembrie a partidelor individuale — deci exceptînd Convenția Democratică —, F.D.S.N. dobîndește pentru prima oară rangul I, ca partid cu cel mai larg electorat probabil. Așa cum arată în tabelul de mai sus coloana „Diferența”, sporul apreciabil obținut de F.D.S.N. (+8,7%) nu echivalează pierderea și mai apreciabilă suferită de F.S.N.: -11,7%. Mischările în sens opus înregistrate de cele două Fronturi nu se rezumă prin urmare la un simplu transfer, ele includ și o anumită erodare a electoratului frontist în ansamblul său.

Odată cu aceste schimbări spectaculoase, comparația august-septembrie evidențiază și alte aspecte demne de atenție, cum ar fi:

1. păstrarea și chiar ușoară consolidare a înfietății Convenției Democratice, depășind în septembrie ansamblul electoratului frontist de care era încă întrecută în august;

2. stabilitatea influenței electorale a partidelor individuale din C.D., singurele care, în intervalul dintre cele două sondaje, s-au menținut la aceleași cote ale intențiilor de vot (diferențe mai mici de 1%);

3. dominarea lerarhiei partidelor individuale — fără C.D. — de către următoarele trei partide în ordinea descrescătoare a proporției de alegători care intenționează să le dea votul:

1. F.D.S.N.	19,9%
2. P.U.N.R.	17,8%
3. F.S.N.	12,5%

Între aceste trei formațiuni există tensiuni și chiar ostilități, dar există de asemenea convergențe politice și ideologice care nu exclud posibilitatea unei conlucrări victorioase fie între toate trei, fie între primele două. Potrivit cifrelor de mai sus, ele ar putea adăuga izolată cam jumătate din electoratul național.

Datele din septembrie fec cu puțință diferite scenarii. Printre acestea, cel în care Convenția Democratică ar putea lega prima în alegerile parlamentare, fără a reuși să fie prima în parlament.

ALEGERILE PREZIDENȚIALE

Intențiile de vot pe care și le-au atras cei șase candidați la președinție în august și în septembrie nu pot fi comparate decît parțial. Cauza: întîrzieri de procedură sau de informare au împiedicat includerea în sondajul din august a d-ilor Mircea Druc și Ioan Mînzatu. Cu aceste lacune regretabile, respectiva comparație se prezintă astfel (în %):

	August	Septembrie	Diferența
Cătuș Traian Dragomir	6,1	6,2	=
E. Constantinescu	18,7	29,5	+10,8
Gheorghe Funar	3,8	17,3	+13,5
Ion Iliescu	30,2	37,2	+7,0
Ioan Mînzatu	—	5,2	—
Mircea Druc	—	3,1	—

Rezultatele din septembrie li împart pe cei șase candidați în două grupuri simetrice: trei competiții — E. Constantinescu, I. Iliescu și Gh. Funar, și trei necompetiții — C.T. Dragomir, I. Mînzatu și M. Druc. Distanța dintre cele două grupuri pare irecuperabilă: performanța maximă a non-competițiilor (6,2) este de aproape trei ori mai mică decît performanța minimă a competițiilor (17,3). O altă implicație generată a acestor rezultate: nici unul dintre candidați, competiții nu se apropie de majoritate și nici măcar de o treime din electorat, ceea ce înseamnă că nici unul nu are șanse să câștige din primul tur.

Comparația dintre cele două sondaje relevă, înăuntrul grupului competițiilor, două tendințe opuse: în intervalul august-septembrie, cei doi candidați pînă mai ieri necunoscuți, pe cale de a-și dobîndi notorietatea, obțin sporuri concluzive — reprezentantul C.D. câștigă aproape 11 procente, iar cel al P.U.N.R. își multiplică susținătorii de aproape cinci ori, pe cînd electoratul celui mai notoriu dintre candidați — președintele în exercițiu — conștient să se restrîngă. Curba intențiilor de vot — în favoarea acestuia atinge în septembrie nivelul cel mai coborît din întregul an. Totuși, prezența lui în al doilea tur de scrutin rămîne o probabilitate care nu poate fi neglijată.

Sondajul a testat și eventualitatea unui al doilea tur de scrutin într-un număr limitat de variante, care li cuprînd însă pe toți cei trei candidați competiții. Duelul simulat dintre ei s-a încheiat cu următoarele rezultate:

Gh. Funar contra I. Iliescu	= 41,8% față de 40,4%
E. Constantinescu contra Gh. Funar	= 41,4% față de 38,3%
E. Constantinescu contra I. Iliescu	= 44,2% față de 40,5%

Rezultatele acestui test vădesc două caracteristici generale. Prima: ca și primul tur de scrutin, nici al doilea nu îngăduie vreunul dintre candidați să obțină majoritatea sufraganților. Spre deosebire de mai 1990 în septembrie 1992, pus să aleagă între mai mulți candidați pentru funcția supremă, electoratul rămîne divizat pînă la capăt. În virtutea acestei probabilități, viitorul președinte, oricine ar fi el, are, cel puțin din pornire, șanse mai reduse de a simboliza reconcilierea decît diviziunea națiunii. Prima lui problemă ar putea-o constitui nevoia de a consolida prin modul de îndeplinire a funcției legitimitatea subredată asigurată de modul în care a obținut-o. Pornind de la un succes electoral moderat sau foarte moderat, el va avea de convertit votul favorabil din partea unei minorități a alegătorilor în încredere și sprijin din partea majorității cetățenilor.

A doua caracteristică generală a acestor rezultate, la fel de opusă celor petrecute în mai '90, constă în diferențele foarte strînse dintre cei trei candidați. Chiar și diferența maximă — cea de 17,7%, stabilită în confruntarea dintre E. Constantinescu și I. Iliescu — este prea redusă pentru a putea susține o prognoză fermă. Pe temelul acestor date, epilogul alegerilor prezidențiale este mai greu previzibil decît cel al alegerilor parlamentare.

În limitele acestor scoruri atît de parcimonioase, competiția-test dintre cei trei candidați se încheie cu o dublă victorie pentru reprezentantul C.D., cu o victorie și o înfrîngere pentru cel al P.U.N.R., și o dublă înfrîngere pentru cel al F.D.S.N. Sensul acestor scoruri pare mai relevant decît amploarea lor. Schimbarea cea mai izbitoră pe care el o semnaleză privește declinul de popularitate a actualului președinte: victorios în toate testele efectuate pînă în iulie a.e., el pierde în ambele teste din septembrie.

Cu prilejul sondajului din iulie, confruntarea E. Constantinescu — I. Iliescu se încheia cu scorul 43,8% față de 31,9% în favoarea celui din urmă. Reținem că, în decurs de două luni, candidatul F.D.S.N. a pierdut 3,3 puncte, pe cînd cel al C.D. a câștigat 8,3. Tendințele sînt opuse, cea ascendentă a d-lui Constantinescu fiind de aproape două ori mai puternică decît cea regresivă a d-lui Iliescu. Combinarea celor două tendințe de sens contrar răstoarnă raportul dintre cei doi candidați, diferența dintre ei modificîndu-se în favoarea reprezentantului C.D. cu aproape 10 puncte.

INTERFERENȚE

Occupîndu-se de cele două alegeri, sondajul nu putea omite eventualitatea interferenței lor. Tema a fost abordată sub următoarele aspecte: gradul de informare a elec-

toratului asupra celor două competiții; gradul de cunoaștere a legăturii candidaților la președinție cu formațiunile pe care le reprezintă; mediatizarea comparativă a candidaților pentru președinție și pentru parlament; intențiile de participare la cele două alegeri; gradul de decizie a alegătorilor pentru fiecare dintre cele două competiții electorale; importanța comparativă a acestora în reprezentarea alegătorilor.

INFORMAREA

Raportat la eșantionul total, cunoșc numele unor candidați:

Pentru Camera Deputaților	37,4%
Pentru Senat	38,6%
Pentru Președinție	90,9%

Protagonistii alegerilor prezidențiale nu ar fi cunoscuți virtual de totalitatea electoratului — iar cel al alegerilor legislative de puțin peste o treime. Sub aspectul informării alegătorilor asupra candidaților, alegerile prezidențiale au o superioritate coplesitoare asupra alegerilor parlamentare.

MEDIATIZAREA

Informarea specifică a alegătorilor poate fi examinată cu ajutorul a doi parametri: gradul răspîndirii ei — și sursa ei. Contribuția la această informare a principalelor surse a fost măsurată de C.I.S. atît în sondajul din august, cît și în cel din septembrie — iată atît înalte, cît și după începerea oficială a campaniei electorale. Utilizarea respectivelor surse prezintă în cele două luni următoarele variații:

	August	Septembrie
Adunări publice	0,9	1,7
Radio	34,3	34,1
Afise	1,6	11,6
Discuții interpersonale	10,5	14,0
Presă	30,8	30,1
Tv	62,8	71,6

Unii intervievați au indicat mai mult decît o sursă, motiv pentru care totalurile pe verticală depășesc 100%. Compararea celor două luni dezvăluie că, din punctul de vedere al alegătorilor, adunările publice nu reprezintă o sursă de informare: dimpotrivă, campania electorală mărește sensibil impactul propagandei vizuale; desfășurarea acestei campanii nu modifică în nici un sens contribuția presei și a radioului la informarea politică a cetățenilor; aceste circumstanțe întăresc în schimb și mai mult primatul Televiziunii — utilizarea ei prioritară crește în septembrie cu aproape 10 procente ridicînd în aproape trei pătrimi proporția aceluia care își culeg principalele informații electorale de pe micul ecran. Prin această proporție, audiența programelor electorale Tv se apropie de cea pe care și-o atrag filmele sau seriilele cu succes de public.

Este de la sine înțeles că cei șase candidați la președinție apar pe micul ecran incomparabil mai mult decît milia de candidați pentru Camera și Senat. Din acest punct de vedere, primatul categoric al Televiziunii asupra altor surse de informare poate fi privit ca primat categoric al alegerilor prezidențiale asupra alegerilor legislative.

IDENTIFICARE

Informarea alegătorilor asupra competitorilor în cursa prezidențială este compusă din diferite repere. Un astfel de reper este asocierea fiecărui candidat cu formațiunea care l-a propus, de fapt o condiție sine qua non pentru corecta identificare politică a candidaților. Iată proporțiile în care alegătorii știu că:

DI. I. Mînzatu reprezintă Partidul Republican:	76,2%
DI. C.T. Dragomir reprezintă F.S.N.:	81,4%
DI. E. Constantinescu reprezintă Convenția Democratică:	87,5%
DI. Gh. Funar reprezintă P.U.N.R.:	83,5%
DI. I. Iliescu reprezintă F.D.S.N.:	83,4%
DI. M. Druc este independent:	80,0%

De primă însemnătate în acest tabel nu sînt diferențele, ci este constatarea că marea majoritate a electoratului cunoaște și reține formațiunea pe care o reprezintă fiecare dintre cei șase candidați, deci are o imagine validă asupra identității lor politice.

PARTICIPARE

Atît la alegerile din mai 1990, cît și la cele din februarie 1992, intențiile de participare declarate cu prilejul unor sondaje anterioare au depășit participarea efectivă cu 15-20%. Sondajul C.I.S. din septembrie a.e. a obținut în această privință rezultatele de mai jos (în %):

Intenționează să se prezinte la vot	83
Intenționează să nu se prezinte la vot	3
Încă nu s-au hotărît	14

Intențiile de participare sînt foarte apropiate de cele declarate înaintea alegerilor locale. Dacă distorsiunea de atunci se va repeta și dacă proporțiile ei vor fi asemănătoare, este de așteptat ca prezenta la vot să se situeze în 27 septembrie în jurul cotelor din 9 februarie.

Dintre persoanele care afirmă că se vor prezenta la urne, 94,4% au intenția să participe atît în alegerile prezidențiale, cît și la cele parlamentare. În termenii acestor intenții, aproape totalitatea electoratului pare să atribuie celor două consultări o importanță egală.

DECIZIE

Votul cu intenție implică un element de incertitudine. Intenția poate fi ratificată sau abandonată prin actul individual al deciziei. Spre a putea detecta momentul deciziei, atît sondajul din august cît și cel din septembrie

(Continuare în pag. 11)

LA CRAIOVA — JOS COMUNISMUL

RODICA PALADE

17 septembrie 1992, Craiova. Dimineața, plutea peste oraș o atmosferă ostilă. Pe una din străzi, la o intersecție, putea fi văzută, încadrată de niște drapele transparente și decolorate, firma F.D.S.N. — NON STOP. Cțiva craioveni au asistat la depunerea coroanelor de flori. Trezind pe străzile orașului, dl. Emil Constantinescu și echipa sa păreau că nu sîrnesc prea mare interes. L-am auzit pe un țirgoveț spunînd: „N-o să-mi ducă el porumbu' scasă”. La ora 11 a avut loc, la Casa de Cultură a studenților, o întâlnire a d-lui Constantinescu, candidatul C.D.R. la președinție, cu profesorii din Craiova. S-a discutat despre autonomia universitară, despre relația universității de stat/universității particulare, despre perspectivele învățămîntului românesc. Pentru că am preferat să mergem cu dl. Emil Constantinescu în satul bunicii sale, Motoci, am ratat întâlnirea grupului de specialiști al C.D.R. cu liderii sindicali din Craiova. Dl. Ulm Spineanu, principalul autor al platformei economice a C.D.R., ne-a mărturisit: „Sînt foarte buni. Realmente am avut un dialog interesant și mi-am dat seama că acești lideri sînt la curent cu toate problemele legate de haosul care pină acum, la noi, s-a numit tranziție. La rîndul lor, liderii sindicali s-au arătat interesați de platforma noastră, punîndu-ne întrebări pertinente”. Mîningul electoral a început la ora 17, în Piața Teatrului Național. După cum

văzusem orașul în tot cursul zilei, mă așteptam să asiste doar o mină de oameni. Cînd am ajuns, piața era plină, iar de pe străzile colaterale continuau să vină oameni. Pancarte cu portretul candidatului C.D.R., steaguri, lozinci („27 SEPTEMBRIE / S-A PLEOSTIT ZIMBESCU”). La multe din balcoanele blocurilor învecinate, puteau fi văzute afișele electorale ale d-lui Emil Constantinescu și ale C.D.R. Am asistat la obișnuita dispută între ziaristi (cu consultarea poliției) asupra numărului de participanți: 7.000, 10.000, 20.000. Dar cred că singura măsură adevărată nu rămîne decît mărturia mai multor craioveni: „Niciodată n-a fost un mîning atît de mare la noi în oraș” (lucru pe care l-am auzit, pe rînd, la Baia Mare, la Cluj, la Sighet).

Mult mai temperamental decît clujenii, craiovenii au creat în Piața Teatrului o atmosferă incandescentă, somîndu-l pe dl. Constantinescu să urce în balconul Teatrului. Pentru bucură-teanul participant la aproape toate manifestările începînd cu 21 decembrie '89, era ușor de recunoscut aerul incins al Pietei Universității. La Craiova, în 17 septembrie '92, nici una din lozinci nu era mai vehementă scîndată ca Jos comunismul. Și pentru că una dintre lozincile lansate în piață anunța „OLTENII NU SÎNT LAȘI”, puteai ghîci că țara într-adevăr s-a trezit. Sigur că, în cele din urmă, numărătoarea volurilor ne va spune adevărul. Dar la fel de sigur este că schimbarea deja s-a produs: sînt tot mai mulți români care privesc spre un viitor fără comunism.

Sala Polivalentă își reintră în vechile atribuții

ANDREEA FORA

„Întîlnirea candidaților Frontului cu electoratul bucureștean”, formulă sub care a fost prezentat mîningul cu delegați din toată țara aduși cu autobuze, s-a desfășurat într-o atmosferă de spectacol de „sunet și lumină” presărat cu discursuri flamboazante. Cele câteva plutoane de jandarmi ce înconjurau Sala Polivalentă trăgeau și ei cu urechea sau ronțăiau floricele prin tufisuri. „Paza bună trece primejdia rea”, și-o fi zis dl. Băbiuc, desi entuziasmul celor cinci mii de participanți ce culseseră toți trandafirii din parc nu prevenea nimic rău. La intrare se distribuiau insigne (25 lei bucata), postere cu Petrică și Caius, plus ziarul „Azi” cu autograf (30 lei). Desi începea propriu-zis a mîningului a durat cam multisor, publicul nu s-a plictisit, atenția fiindu-i menținută trează cu eclipul electoral FSN și avioane făcute din portretele celor doi, de rockerii fanii al formației ADN ce urma să se producă.

Apariția „trupel” Roman a smuls urlete de fericire publicului care, din păcate nu reușea să umple decît jumătate din capacitatea sălii. În contrast cu predecesorii lor, domnii candidați au preferat să se așeze în mijlocul simpatizanților, luînd loc chiar în sală. Steagurile, stegulețele, portretele, trandafirii, baloanele și toată recuzita au intrat în acțiune. Plus Loredana Groza care după două melodii a coborît în sală provocîndu-l la un dans de „cel mai sexy om politic”. Dar viitorul senator Petre Roman, după cîteva încercări nereușite a lăsat-o baltă, mai ales că barba d-lui Caius Dragomir începuse să tresalte cam nervos.

Au urmat nenumăratele „apeluri” către simpatizanți și ne, caracterizări proprii și ale adversarilor. Lozinci spuse din inimă și conștiință. Apelurile nu au lertat nici o categorie socială,

începînd cu: „noi Frontul ne adresăm femeilor și mamelor care sînt linistea noastră”. Dl. Petre Roman, după un detaliat portret al propriei formațiuni politice, s-a adresat neștiutorilor: „cine nu știe ce este Frontul să vină aici și să vadă, este viața tînără din această sală”. În incheiere a precizat clar că „FDSN-ul e și mai PCR decît era înainte”.

Nici dl. Caius Dragomir nu s-a lăsat mai prejos, spunînd despre el însuși că este „antemergătorul democrației”, despre dl. Iliescu că este „antemergătorul lui Verdeț”, iar despre dl. Emil Constantinescu că este „antemergătorul fostului rege Mihai”. Din antemergători în antemergători s-a ajuns la apelul-ordin final: „Români, puneți umărul pentru țară mai înainte ca țara să vă dea vouă”. Apoi în sală s-a făcut întineric. Loredana a reapărut pe scenă și muzica, dansul și felicitările au continuat în cerc restrîns.

ULTIMA PLENARĂ

(Mîningul electoral al F.D.S.N. din 15 sept. 1992)

Sîmbătă, ora 15, cînd soare. Parcul Tineretului plin de lume în haine de sîrbătoare și de grupuri de polițisti. Două doamne de vîrstă a treia, tîndu-se de braț: „Am luat o-pastilă înainte de a pleca de acasă, ca să n-am emoții, să n-am palpitații”. Pe o latură a Sălii Polivalente, 15 autobuze venite cu simpatizanți din provincie. La intrare, surpriză: nu aveau acces în sală decît membrii F.D.S.N., presa și cei cu invitații. Ca la vechile plenary. Intrarea pentru presă — ultima usă. La usă, mai mulți civili și două doamne care verificau actele. Cit pe-acel să nu pot intra, neavînd legitimația vizată pe ultimul trimestru, cum cerea regulamentul, ci pe întreg

ULTIMA CONFERINȚĂ DE PRESĂ A CONVENȚIEI DEMOCRATICE DIN ROMÂNIA — 21 septembrie 1992

Nu e posibil în acest moment o alianță cu F.S.N.-ul, ci numai în perspectiva unei guvernări. Vom accepta orice alianță cu acele formațiuni politice care vor accepta obiectivele de imediată necesitate din programul nostru. De altfel, programul F.S.N., în ultima sa formă, mult diferită de cea prezentată în februarie, conține pasaje întregi copiate din programul C.D.R., probabil tocmai în vederea unei viitoare coaliții (C.D.R.). ● Corneliu Coposu: „Credem că în alegerile din 27 septembrie, C.D.R. va realiza între 33-40%, cu un procentaj mult mai mic în mediul rural decît în cel urban; partidele extremiste și P.D.A.R. — fiecare cite 4-5%; P.N.L. și N.P.L. vor trece pragul; U.D.M.R. — 7%, avînd un electorat sigur, fără oscilații; F.S.N. împreună cu F.D.S.N. — 25%”. ● Alexandru Popovici: „Am remarcat o creștere foarte rapidă a popularității d-lui Emil Constantinescu, astfel încît este posibil să câștige chiar din primul tur de scrutin”. ● Ulm Spineanu: „În locurile unde țărăni au primit certificate de proprietate, balanța e înclinată în favoarea C.D.R. Unde nu le-au primit, opțiunile oscilează”. ● Ilie Păunescu, despre agresiunea lui Gh. Funar la Timișoara: „Lista de zece persoane întocmită de Inspectoratul General al Poliției e un fals ordinar. Două persoane de pe această listă erau absente o altă este un infirm în circ. Poliția din Timișoara a comis în mod deliberat un act de provocare împotriva C.D.R. Noi am cerut ca șeful poliției locale să i e demis și așteptăm rezultatele contra-anchetelor efectuate de poliția din București”. ● D-I Alexandru Popovici semnaleză unele fraude electorale, dînd ca exemplu județul Prahova, unde prefectul Bălănoiu folosește materiale din dotarea prefecturii pentru campania electorală a F.D.S.N. ● D-I Tudor Marian a spus atent ei presei declarația primului-ministru cu prilejul unei întâlniri la Academia Română, în care afirma că bugetul statului nu mai poate suporta cheltuielile necesare activității de cercetare din institutele de cercetare științifică, O reînnoțire la vechile o. biciiuri?

DE LA PRO-DEMOCRAȚIA AFLĂM:

DIN NEREGULELE CAMPANIEI
ELECTORALE

În cadrul programelor desfășurate de Asociația PRO-DEMOCRAȚIA în scopul supravegherii procesului electoral, a fost urmărită și emisiunea „Actualități” a TVR, dat fiind faptul că partidele politice și-au exprimat îngrijorarea în legătură cu obiectivitatea împărțirii timpului la această emisiune. PRO-DEMOCRAȚIA prezintă într-un raport spațiul alocat (în minute și secunde) informațiilor legitime de Guvern, Președinție, alegeri parlamentare și prezidențiale, organizațiile neguvernamentale și institutii cu responsabilități în bunul mers al alegerilor, urmăriți pe parcursul unei luni (19 august — 8 septembrie). PRO-DEMOCRAȚIA a fost preocupată numai de modul de distribuție a timpului la emisiunea de „Actualități”, nu și de conținutul știrilor difuzate. Din acest raport am selectat informațiile referitoare la timpul alocat celor șase candidați la președinție.

Candidații	Durata (min./sec.)	%
1. Ion Iliescu	8:13	21,25
2. Gheorghe Funar	6:59	18,06
3. Emil Constantinescu	4:06	10,69
4. Ioan Mănzatu	3:42	9,56
5. Caius Traian Dragomir	3:37	9,35
6. Mircea Druc	1:37	4,18

CONFRUNTAREA TELEVIZATĂ A
CELOR ȘASE CANDIDAȚI

Joi, 24 septembrie, la ora 20.30, cei șase candidați la președinție vor fi prezentați în fața telespectatorilor într-o emisiune de

trei ore. Primele două ore se vor desfășura conform scenariului propus de PRO-DEMOCRAȚIA, astfel:

— **rolul ziaristilor** — cei trei ziaristi și un redactor al TVR, aleși prin tragere la sorti la ora 17.00, vor pune întrebări într-o ordine stabilită prin aceeași tragere la sorti; fiecare ziarist pune cîte o întrebare diferită fiecărui candidat; nici o întrebare pusă de un ziarist nu poate fi reluată de un altul; ziaristii nu au dreptul să divulge înainte de emisiune întrebările ce urmează să le pună; întrebările nu vor viza probleme personale sau locale ci naționale, vor fi laconice și cît mai clar formulate; dacă o întrebare nu este înțeleasă de către candidatul cărui i-a fost adresată, la cererea acestuia ea poate fi reformulată; durata maximă a unei întrebări este de 30 secunde; durata maximă a unui răspuns este 3 minute;

— **rolul moderatorului** (moderatorul acestei părți a dezbaterii va fi domnul Paul Soloc) — veghează la respectarea cronometrului și a regulilor de comportament; dă cuvîntul protagoniștilor în conformitate cu scenariul; interzice orice vorbitor în momentul în care a depășit cu 10 secunde timpul alocat; atît el, cît și ziaristii nu folosesc ca apelativ ranguri, funcții sau profesii, ci doar nume;

— **reguli pentru candidați** — candidații sau cuvîntul numai atunci cînd moderatorul îi invită și se oprește din vorbit cînd acesta le-o cere; nu au dreptul să se refere la spusele antevorbitorilor; timpul de gîndire pe care un candidat și-l ia pentru a răspunde este cronometrat ca timp de vorbire.

Ultima oră se va desfășura sub forma unei discuții libere între cei șase candidați, după un scenariu (cu caracter confidențial) stabilit de către TVR și avînd ca moderator pe dl. Florin Brătescu.

anul ● Listele cu numele celor ce intrau în controlul poștelor ● Verificarea reportajelor. Din grija pentru ziaristi, sau de teama vreunui „Jos Iliescu” imprimat pe bandă? ● Sala plină, însă doar pe trei sferturi: de ce mai sînt locuri libere? n-au venit toate județele? ● O femeie de 30 de ani, cu o fetiță de mîină: „Uite, mamă, în colțul ăla sînt ziaristii. Nespălați ăia, plătosi ăia, ăstia sînt ziaristii noștri!” ● Difuzoarele emanau în surdina valuri și romane, în amintirea vremurilor de altădată ● Pe pereți: „Cred în schimbarea în bine a României” ● Apariția mult-asteptată a d-lui Ion Iliescu (50 de minute), pregătita de un animator care scînda lozinci la tribună și bătea din palme ● Intrarea se face pe sunetele „Horei Unirii” ● Extaz, ovatii, stegulețe și pancarte fluturîte ● Petre Ninou: „Cheia e accesoriul broștei, al lacătului, deci simbolul închiderii, nu al deschiderii” ● St. Cazimir provoacă rîsete în sală, antrenîndu-se pentru viitorul Parlament, încîntat de noile zădărnici a partidului, d-I Iliescu se ridică și-i dă mîina ● Adrian Năstase, deși venise pregătît cu ceva scris, „a fost prea emoționat pentru a putea citi” ● I. Iliescu, în cămașă, „ca să-și intre în forma avută la

celelalte mîninguri”, în dialog cu sala: I. Iliescu — „Pentru unii libertate înseamnă lipsa limitelor bunului-simt, a celor șapte ani de-acasă!”; sala — „Am e!”; I. Iliescu — „Cine striga mai tare să se desfășoare campania electorală civilizată?”; sala — „Coposu” ● I. Iliescu are împotriva două forțe: forțele restaurației, grupate în jurul Convenției Democratice și F.S.N., o adunare de nouă ciocloime”, responsabilă de dezastrul economiei naționale ● O sală foarte bine instruită interzice ritmic vorbitorul pentru a scînda: „Iliescu te votăm. / Te votăm cu toții. / Ca să moară de neacă / Lonesti și hotii” sau „Jos lichelele” ● Hui-duleli prelungite la auzul numelor: Emil Constantinescu, Andrei Plesu, Ion Caraculă, Dan Hăuică, Corneliu Coposu. Dacă în privința domnilor Constantinescu și Coposu reacția sălii poate fi explicată, e de neînțeles inversunarea fedescenistilor împotriva intelectualilor, cînd chiar candidatul lor a fost înfățișat de Ceaușescu pentru „intelectualismul” său. ● În incheiere, Ion Iliescu coboară în sală, dar garda de corp nu-l lasă să dea mîina cu simpatizanții.

Grupul realizat de
OANA ARMEANU

MOȘIERII, FAMILIA EWING ȘI PREȘEDINTELE ILIESCU

(interviu realizat de Andreea Pora)

După conferința de presă de miercuri 16 septembrie, dl. președinte Iliescu a dorit să arate ziaristilor o față ceva mai umană decât cea de la Cotroceni. S-au servit fursecuri, whisky, votcă, zimbete părințești și autografe diverselor admiratoare ajunse nu se știe cum acolo. Ziaristii, „golani“, „animale“ și alții, frustrați până acum de prezența apropiată și caldă a președintelui, au savurat momente de adevărată înimitate politică cu domnia sa. De acum înainte nu va mai fi un mister pentru nimeni faptul că jumătate din cravatele președintelui sînt primite cadou, de egalitate jumătate ocupându-se soția, „o femeie rezervată, decentă și inteligentă“, motiv pentru care nu apare „în lume“. Desigur, „modelul“ adoptat de prima doamnă nu este recomandat și altor doamne, pierderea pentru țară fiind în acest caz incommensurabilă. Copiii nu are copii și n-a înfiat vreunul, deoarece „viața pe care am dus-o ne-a căm împiedicat“. În ce privește bunurile gospodărești, dl. președinte nu și-a cumpărat mai nimic de la revoluție încoace, doar un biet frigider, deși cu dotarea de la Cotroceni nici acesta n-ar fi fost necesar. Televizorul color era în posesia familiei dinainte de '89 și a rămas același, doar imaginea s-a schimbat intruciuva, cu excepția Dallas-ului. Electoratul fedescenist iubitor al sus-numitului serial trebuie să fie însă foarte vigilent, deoarece „moșierii“ se infiltrează în țară și pe această cale. Dl. președinte consideră că „întreaga familie Ewing este formată din moșieri“. Așa că, atenție, nu-i volați! Cîi privește hobby-urile domniei-sale, ele nici cu gîndul nu pot fi cuprinse. Vi le relatăm exact așa cum ne-au fost comunicate: „desprins de profesia mea, am preocupări în domeniul problematice globale pornind de la apă ca problemă globală și apoi, toată această dezbatere mondială în legătură cu problemele globale ale omnirii, deci conflictul dintre dezvoltarea economică pe de o parte și echilibrul mediului ambiant pe de alta“. Dacă totuși nu puteți dormi liniștiți și ați înțeles ceva, comunicați-ne și nouă.

În continuare a urmat interviul acordat revistei „22“, despre care dl. președinte Iliescu declară că: „n-am mai citit-o de mult pentru că nu-mi ofereea satisfacții mari“. Asta-i situația, se întâmplă și la case mai mari!

„Nu avem motive să regretăm tratatul cu Gorbaciov“

Din perspectiva momentului politic actual, regretați încheierea tratatului cu Gorbaciov?

Nu cred că avem motive să-l regretăm, trebuie judecat acest tratat în contextul istoric dat. La vremea respectivă problema care se punea pentru noi era de a schimba bazele juridice dintre noi și celelalte state, și în primul rînd cu URSS-ul. Dacă nu încheiam un tratat nou, trebuia să rămînă în vigoare cel vechi, care avea ca bază comunitatea ideologică. Deci noul tratat schimba fundamental principiile relațiilor dintre statele noastre.

Dacă ar fi să încheiați un nou tratat acum, ar fi el asemănător, ați schimba ceva?

Foarte multe principii din acest tratat se transferă în proiectul care se elaborează împreună cu Rusia în momentul de față și care reflectă tocmai spiritul nou european.

D-le președinte, ați citit programul Convenției Democratice?

Da, l-am parcurs.

Ați acuzat în numeroase rînduri opoziția, în speță C.D. și în special PNTCD, că dorește reînființarea moșierilor. V-aș ruga să nominalizați cîțiva membri C.D. care au cerut acest lucru. Presupun că dispuneți de asemenea date.

Nu vreau să nominalizez, eu vorbesc de interese fundamentale pe care le exprimă ca atare o formațiune și principiile sale programatice.

De unde aveți informațiile, totuși?

Informațiile le am din comportamentul, pozițiile și programul exprimate.

Tocmai de aceea v-am și întrebat dacă ați citit programul Convenției: sînt oarecum surprins de răspunsul dvs., pentru că acolo se specifică limita maximă de teren ce poate fi deținută, care este de 50 hectare.

Am auzit. Aceasta este revenirea la un sistem...

Numiți aceasta o „moșie“?

Nu, încă nu, dar este un prim pas spre restabilirea marilor proprietăți.

„P.S.M. și P.R.M. au găsit mai multe garanții în candidatul ra mea“

În privința susținerii pe care v-o acordă PSM și PRM, două partide de sorgine comunistă și extremistă, ați spus că nu le puteți opri să vă susțină. Dar vă disociați în mod clar de ele?

Din moment ce nu ader la programele lor, am o platformă proprie elaborată și publică, am aderat la platforma FDSN-ului care delimitează foarte clar poziția.

Dar cum vă explicați faptul că ele au găsit puncte comune tocmai cu platforma dvs.? Considerați ca defavorabilă sau nu această susținere?

Nu trebuie să extindeți așa ceva, cînd se exprimă... vedeți alegerile parlamentare sînt una și cele prezidențiale cu totul altceva. Sînt doar șase candidați la președinție, partide înscrise sînt peste 40. Deci nu toate partidele și-au prezentat candidații la președinție și este dreptul fiecărui partid să-și indigne electorii spre ce candidat să incline. Aceste două partide au făcut niște recomandări, înțeleg.

Eu v-am întrebat altceva, nu mi-ați răspuns la întrebare.

Asta nu înseamnă identitate de poziție, atunci cînd se inclină spre un anumit candidat. De ce faceți această identificare? Probabil că dintre toți cei 6 candidați, li se pare că vin mai multe garanții din partea candidaturii mele.

Vă desfășurați campania electorală, cu unele excepții, aproape în exclusivitate în mediul rural sau în orașele mici. De ce?

De unde această concluzie?

Dați-mi atunci un exemplu de un oraș mare, în adevăratul înțeles al cuvîntului, unde ați făcut campanie. Astăzi spre exemplu, am fost eminațente în industrie, în întreprinderi industriale din Tirgoviște, Tîrnă, Găești... Dar Titu și Găești nu sînt orașe mari...

Păi, în București am fost nu o dată în contact cu oamenii, am fost în Brașov, în Rășita, Cluj, în Cralova și voi merge la Galați.

Veți organiza mitinguri electorale în Timișoara sau București?

La Timișoara nu, la București probabil că da. (Mitingul de la București a avut loc sîmbătă, 29 septembrie, în Sala Polivalentă... jumătate goală, n.n.)

De ce nu și la Timișoara?

Cred că nu mai am timp să ajung la Timișoara.

Cum credeți că ați fi primit în Timișoara?

Am toate motivele să cred că voi fi primit bine de unii și rău de alții.

Ați folosit în campanie expresia „am dat pămînt țărănilor“. Coșiderați într-adevăr că dvs. ați dat pămînt țărănilor?

Nu eu personal „am dat pămînt“, adică puterea nouă care s-a instaurat în România după decembrie.

„Eu am folosit cuvîntul „listă“ în sens metaforic“

Cum vă explicați că, așa cum spune și dl. Valeriu Cristea într-un clip al FDSN, sînteți înconjurat de foarte multă ură? Și, în acest context, credeți că veți putea realiza reconcilierea națională?

Ei se referă la cel care exprimă ură, eu nu cred că acesta reprezintă o majoritate a populației țării, ci reprezintă anumite cercuri și indivizi, unii care nici nu știu ce motive personale au, pentru că sînt dintre cei care cîndva

cești doi ani. Puteți să-mi enumerați concret cîteva asemenea greșeli?

Ați numit două componente. Eu sînt un factor al puterii cu limitele atribuțiilor pe care le-a avut și le are președintele. Guvernul aparține executivului. În ce privește emiterea, elaborarea legilor, aceasta vizează legislativul.

Evident, acestea sînt lucruri știute.

Dar dvs. ca factor al puterii...

Deci la o analiză de ansamblu trebuie luate toate componentele și activitatea legislativă și cea executivă, în urmărirea concretă, mai ales a activității economice și alte acte politice, iar președintele cu funcțiile și atribuțiile care i-au revenit, ori din acest punct de vedere, eu cred că componenta cea mai mare a activității din această perioadă vizează domeniul economicului. În domeniul structurării instituțiilor de stat a elaborării Constituției, a altor legi, eu cred că lucrurile au mers bine. Dar în domeniul economicului cred că am săvîrșit foarte multe scîpări, lipsuri, care puteau fi evitate.

Există o anumită discrepanță între ceea ce declarați în cadrul mitingurilor electorale cu alegătorii și între emisiunile de la T.V. cu întrebări și răspunsuri adresate candidaților...

Dar unde ați văzut discrepanța asta?

În mitingurile electorale, ca și în clipurile FDSN-ului, vorbiți despre „moșieri“, „burghezo-moșierime“, „liste negre“ și altele de genul acesta. În emisiunile dedicate candidaților sînteți mult mai ponderat: nu v-am auzit făcînd asemenea afirmații. Aici este discrepanța de care vorbeam. Puteți să mi-o explicați? Despre burghezo-moșierime n-am vorbit, asta ai inventat-o dumneata.

Nu cred, există clipuri ale FDSN-ului în care ați apărut la mitinguri făcute pe la țară, prin unele orașele, rostind exact aceste cuvinte.

Acest cuvînt eu nu l-am folosit, am vorbit în schimb despre restaurarea marilor proprietăți în agricultură și industrie, asta-i cu totul altceva. Dar, sigur, poate să ducă și la exprimarea pe care ai folosit-o dumneata. În ce privește apariția mea la Televiziune, nu fost două: a fost una cu un timp foarte scurt, de 15 minute, în care s-a prezen-

mi exprimau simpatie. Dar în momentele acestea de criză socială se produc chiar și dereglări psihologice în comportamentul unora.

Ați afirmat că dl. Coposu are niște liste negre. De unde aveți această informație?

Eu am folosit cuvîntul listă în sens metaforic. Adică dînsul a dat niște cifre într-un interviu, vreo 2000 de oameni cu care ar trebui să se răfuască, din fosta nomenclatură, din aparatul judiciar și din nomenclatura bisericească. Acești oameni vor trebui curățai, lichidați, îndepărtați sau nu știu cum...

În ce ziar a apărut acest interviu? Păi nu știu, într-un ziar polonez și a fost reluat de presa română, de „Liberitatea“ și „Adevărul“. Adică o concepție cadristă, supraceaușistă și stalinistă.

„Nu am vorbit despre burghezo-moșierime“

Se vorbește foarte mult, în modul acuzator, despre greșelile săvîrșite de „putere“ și de dvs. personal în a-

tat fiecare, apoi altă dată, jumătate de oră, și încă o dată jumătate de oră cu întrebări și răspunsuri, deci m-am aliniat la întrebările pe care le-am primit, nu puteam să mă extind la alte lucruri.

„Funar este un tînăr mai impulsiv“

Desigur, numai că în întâlnirile cu alegătorii sînteți foarte vehement în acuza și atacuri la persoană.

Orice discuție directă dă un alt tonus acestei desfășurări a discuțiilor.

Ce părere aveți despre campania d-lui Funar și despre anumite afirmații legate de pastorul Tökés și de „pericolul maghiar“?

Este un tînăr mai impulsiv care își permite licențe de limbaj chiar și față de Iliescu.

Care considerați că este contracandidatul dvs. cel mai puternic?

Uite, n-aș vrea să fac o apreciere, pentru că asta ar însemna deja o evaluare calitativă a oamenilor. Orice evaluare are relativitatea ei.

C.D.R. în campania parlamentară:

DON'T WORRY, BE HAPPY!

DAN PAVEL

Judecând după ce a văzut și auzit publicul spectator în show-ul electoral s-ar putea crede că alianța partidelor autentice opoziții, numită Convenția Democratică din România, și cărei semn electoral este cheia în cerc, și-a retras candidatura în cursa pentru Senatul și Camera Deputaților, C.D.R.-ul s-a limitat în ultima vreme la susținerea candidaturii la președinție a lui Emil Constantinescu. De-aurea marile personalități ale partidelor ce compun Convenția nu se mai aude nimic, în afară de faptul că l-au însoțit pe Emil Constantinescu la minginile electorale. Unde este floarea cea vestită a Convenției, unde sînt celebritățile politice și culturale care ar fi trebuit să apară pe principalul canal al televiziunii, să facă precizări și să răspundă la întrebările nelămurite ale alegătorilor? Am fi avut multe de auzit de la Ion Rațiu, Ioan Diaconescu (P.N.T.C.D.), Nicolae Manolescu, Ștefan Tănase, Alexandru Paleologu, Ștefan Augustin Dolnas, Emil Tecuci, Doru Cosma (P.A.C.), René Pollerat, Dinu Patriciu, Horia Rusu (P.N.L.-A.T.), Constantin Ticu Dumitrescu (A.P.D.P.R.), Sergiu Cuncescu (P.S.D.R.), Otto Weber (P.E.R.), și lista ar putea fi cu mult lungă. Alături de ei s-ar fi auzit să-i vedem în special pe candidații mei puțin cunoscuți, dar de valori sensibile apropiate, ca și personalitățile din organizațiile politice ale Convenției, care nu candidau, dar susțin C.D.R.-ul. Campania electorală ar fi trebuit să pună accentul pe profilul lor moral, pe competența lor profesională, pe idealurile lor politice valoroase, pe repeliile lor argumentate față de atacurile celorlalți partide și candidați la președinție, față de dezinformările televi-

nile pentru a pune în valoare „ideile-forță” din programul Convenției. Din fericire, răul nu este iremediabil, o parte a răului are și consecințe benefice, întrucît prin creșterea popularității sale, Emil Constantinescu „a tras” după el Convenția, după cum Ion Iliescu trase după el F.D.S.N.-ul și sateliții săi.

Susținătorii fanatici ai Convenției ar putea să bătuiască o diversitate majoră unde va la nivel înalt. Unii analiști, precum și ziaristi deveniți peste noapte comentatori politici, vorbesc de la despre incompetența managerială a îndrumătorilor campaniei, despre consecințele dezastruoase ale gerontocrației țărăniști, incapabilă să înțeleagă și să se adapteze cerințelor noilor vremuri, de unde, prin adevărate artificii retorice și alchimii deductive, se trag concluzii de rău augur pentru a vilionare evaziunile guvernare a Convenției dominată de țărăniști. Campania parlamentară a Convenției Democratice ar fi trebuit să clarifice astfel de ambiguități, să îndepărteze suspiciunile și să nu se concentreze în mod exclusiv asupra acuzațiilor nedrepte sau a calomniilor îndreptate împotriva lui Emil Constantinescu. Scazînd hibernarea campaniei parlamentare, în ultima vreme atacurile nu s-au mai îndreptat împotriva lui Emil Constantinescu, ci asupra lui Ștefan Tănase, căruia nu i se poate găsi un punct cu adevărat slab, el împotriva partidelor din Convenție, a țărăniștilor, a naștilor a liberalilor tineri, a Convenției ca întreg, Iliescu și F.D.S.N.-ul, Drăgomir și F.S.N.-ul, Funar și P.U.N.R.-ul, Vadim și P.R.M.-ul, o anumită parte a presei și televiziunii care încearcă să falsifice adevărata natură doctrinară și ideologică a Convenției Democratice din România, ceea ce îndreptățește concluzia că există un „centru” al atacurilor de unde se coordonează îndepărtarea de

pragmatic obiective social-democrate. Campania electorală ar fi fost cel mai adecvat prilej pentru candidații CDR să intervină pentru îndepărtarea confuziilor din capul adversarilor politici și gazelărești, dar mai ales a electoratului, a cărui competență politică s-a mai verificat o dată. La 20 mai 1990.

Discuții confidentiale cu surse din interiorul partidelor Convenției m-au convins că ceea ce se întîmplă în campania parlamentară a C.D.R. nu este nici diversitate, nici incompetență sau incapacitate de adaptare, ci pur și simplu urmarea logică a concepției care stă la baza actualii campanii electorale. M-am adresat celui pe care toată lumea îl consideră responsabil de slăbiciunile campaniei electorale a C.D.R., dl. Ilie Păunescu, cu încrederea că voi afla răspunsurile la o mulțime de întrebări precise privind strategia electorală și obiectivele specifice în cursa parlamentară. Și le-am aflat. Ilie Păunescu consideră că negocierile prelucrate cu privire la stabilirea candidaturii diferitelor partide au afectat campania electorală. Întrucît există un electorat stabil al Convenției, lupul trebuia dusă pentru convingerea electoratului nedecis sau a celui pe jumătate convins din ograda adversarilor politici (comunismul naționalist din „arina Iliescu” și „arina Funar”). Indiferent de provocări (cum ar fi cea de la Timisoara, soldată apoi cu comunicatul lui Viorel Sălăgean, care cerea pur și simplu amânarea alegerilor), adversarii politici „sînt” atît de slabi încît nu ar îndrăzni să facă ceea ce le-ar trece prin minte, iar dacă ar îndrăzni o vor face cam în maniera puciștilor din Uniunea Sovietică. Împotriva lor este întreaga lume, întregul mers al proceselor politice din Europa și de pe alte continente. Un Iliescu sau un biet Funar n-au suficiența forță pentru a opri cursul unor evenimente, pe care toată lumea le vede încotro se îndreaptă. Există evoluții care sînt în firea lucrurilor. Nu se poate ca în această lume — în care cultura politică face evident progrese mari — să ne întorcem din nou la stalinism, la leninism, la toate ororile comunismului. Oriei de încrezător ar fi dl. Iliescu în infalibilitatea doamelor comuniste, despre care vorbim și la 22 decembrie 1989, trebuie să-și dea seama odată pentru totdeauna, că în afara considerentelor de oportunitate — mersul ireversibil al proceselor — există mai presus de orice niste valori pe care Julien Benda le definea drept universale și etern valabile: ca și el, ered în triumful adevărului, justiției, libertății, rațiunii asupra tuturor abjecțiilor și erimelor de care sînt capabili comunismii”. Bine ar fi ca și alegătorii să creadă la fel și ca parlamentul să fie reprezentativ. Altminteri, s-ar putea să avem nevoie periodic, înalte de fiecare campanie electorală, de cursuri de filosofie și etică, pentru ca tot omul să priceapă pentru ce se duce lupta.

CULT AL PERSONALITĂȚII LA PUTEREA A ȘASEA

ANDREEA FORA

Indiferent de rezultatul alegerilor, F.D.S.N.-ul și-a atins parțial scopul: denaturarea sensului acestor alegeri. Acum, cu numai cîteva zile înaintea scrutinului, putem spune cu certitudine că manevra politică a acoliților lui Iliescu, care au luptat ca niste adevărați „lupi bătrîni” pentru simultaneitatea alegerilor, a dat rezultatul scontat. Electoratul (cu excepția C.D.) nu va vota un Parlament, oameni destinați a le reprezenta interesele, capabili intelectual, profesional și moral a face asta, ei sînt președinți și numai într-o oarecare măsură idelle și programele aflate în

spatele acestora, prezintă ele: naționalismul conservator și reunificarea țării.

S-a ajuns astfel la cei care s-au opus alegerilor: la un vot de la care, în pofida asteptărilor, dacă totul, conform lectiei la comunism, nu ar tulăm motivațiile determinate pe fedes pentru o asemenea Iliescu în frunte, nu nem țării și țării avea un asemenea țară, dar are o marșul și tocmai partid

lunii și diversitățile din presă. Ce vedem în loc? O apatie a campaniei electorale, reflectată desigur de fidel de sondajele de opinie publicate, care indică o creștere a numărului de voturi pentru Emil Constantinescu, dar o relativă stagnare a voturilor pentru Convenția Democratică. Stabilizarea s-a făcut în jurul cifrelor pe care ișiși liderii Convenției le-au evaluat la negocierea locurilor „eligibile”. Practic, înseamnă că locurile candidaților desemnați „cani de listă” sau în poziții „fruntașe” au fost considerate sigure, iar pentru ceilalți candidați nu s-au mai făcut eforturi decît în mod sporadic înegal, astfel încît totul a rămas la înemina factorilor locali, județeni, mai mult sau mai puțin interesați de a susține candidații desemnați „de la centru”. Există mari neînțelegeri în județe față de felul în care „centrul” conduce campania electorală. Se spune că presa independentă a făcut mai mult pentru campania parlamentară decît responsabilii campaniei Convenției, care sînt acuzați pentru stilul lor „bătrînesc”, pentru ideea lor implicată că „dacă lumea a votat eu noi în februarie, o să voteze și acum”. Despre Ilie Păunescu, directorul campaniei electorale, se spune că „nu are echipă” nici „strategie electorală”, că nu a făcut

Convenția a electoratului potențial (prin starea socială de sărăcie, somaj și prin obsesia protecției sociale de stînga), de această alianță politică cu un caracter complex, care oferă un larg spectru de opțiuni ideologice. Toti acestia denunță cu satisfacție caracterul de dreapta al C.D.R. În campania parlamentară a Convenției ar fi trebuit îndepărtate asemenea confuzii, pe care, de pildă, le adăncoste un grupul publicistic coordonat de revista Express Convenției Democratice. Grupajul se intitulă „Moda veche” — piatră de moară pentru dreapta politică și este semnat de Virginia Ghilă, Răzvan Popescu și Ilie Stan. În mod dilectant, autorii grupează de-a valma partidele coaliției C.D.R. în „dreapta politică”, neținînd cont de „tradiționala” opoziție precomunistă dintre P.N.T. și P.N.L., că P.N.T. a fost mereu un „partid de masă”, al țărănimii majoritare, un partid de centru-stînga, contrar liberalismului și nici de faptul că partidele considerate „în bloc” liberale (P.N.L., P.A.C., P.N.L.-A.T. și P.N.L.) diferă între ele din punct de vedere ideologic, doctrinar (este și vina liderilor unora dintre aceste partide, care nu au explicat prea clar și precis opinii publice ce înseamnă liberalism) pînă într-acele încît unele își propun în mod

GHICI CINE IE

Timp de circa o lună România a trecut prin experiența unei noi campanii electorale. Sînt șase candidați la funcția supremă, dar aparenta inflație a acestora corespunde în acest timp unor tendințe existente la nivelul mentalității și comportamentului electoratului. Cine va ști să le sesizeze și să se le apropie va accede la putere.

Acesta fiind miza jocului, am considerat oportună o retrospectivă a campaniei fiecărui, dintre candidați.

NECESITATEA SCHIMBĂRII

EMIL CONSTANTINESCU pare să aibă numai meritul de a fi desemnat de Convenție, după o lungă perioadă de dezbateri și dispute interne, fiind preferat tocmai pentru că în mare măsură cor spunea unui portret-robot al președintelui. După un debut oarecum ezitant, devine curînd candidatul cu cele mai mari șanse, capabil să puncheze atît pe calitățile proprii cît și pe zecelile adversarilor.

Ca reprezentant al unei alianțe de formațiuni politice, de diverse nuanțe și orientări, dl. Constantinescu a contribuit la întărirea omogenității Convenției. De aceea, desi candidat prezidențial, a influențat, indirect dar decisiv, și campania parlamentară CDR. Referitor la programul propriu, a menționat adesea că nu promite nimic, decît promovarea unei legislații care să pună capăt haosului și corupției. Devenit un simbol al necesității schimbării dl. Emil Constantinescu s-a bucurat de o audiență deosebită pe tot parcursul campaniei, indiferent de zonele țării unde a avut minginuri electorale. A fost în același timp o țintă preferată a atacurilor majorității contracandidatului său.

Un amănunt: este singurul dintre cei șase candidați care, atît pe aful cît și în clipul electoral, vorbește de-

apre sine ca despre un posibil președinte.

INTELLECTUALISMUL REFORMATOR

În ciuda aparențelor, CAIUS TRAIAN DRAGOMIR, candidatul F.S.N., rămîne un prezidențial de „rangul II”. Schimbarea la față a Frontului a impus așsirea unei personalități care să refl ecte noua tendință politică, și astfel apariția dl. Dragomir — fluv-tă de intelectual, discurs convingător, limbaj expresiv — a vrut să conștătească despărțirea de un trecut condamnabil.

Rigorile luotel politice l-au impus acceptarea unor rezuli implacabile ale confruntării electorale: atacul la persoana și populismul. A preferat totuși o atitudine nuanțată în cadrul unui discurs care s-a axat deopotrivă pe acuză în adresa Convenției și respectiv a F.D.S.N., încercînd delimitarea și de stînga conservatoare și de o dreapta văzută ca denprofesionalizată și prea electică.

Campania electorală a însemnat și o apropiere fizică, dar și ca stil) de persoana d-lui Petre Roman, figură totuși populară, șoerindu-se astfel captarea bunăvoinței mai vechiului electorat.

În cazul unui eventual tur II la care nu ar participa, dl. Dragomir îl va susține pe cel mai democrat dintre candidați.

REÎNTREGIREA ÎNAINTE DE TOATE

Candidat independent la președinție, MIRCEA DRUC a apărut cu întir-ziere în peisajul politic românesc. Recurgerea la elemente național-emoționale așa cum prezintă discursul său electoral, are o vădită tentă de nera-

cordare la realitățile litice de o rectitudine militant pentru unităților, mizează însă pendența și echilibru potrivesc atmosferă ticii românești.

Lipsa de fonduri, stîrnească simpatie, handicap serios. Din rente, campania sa nus o prezintă mai nece limitindu-se la detele din sudul țării.

Participarea la al mult un simbol al prezenta românilor căror delegat e M. totuși o victorie. În și s. este convins c va ști să aibă cea r

ARMA NAȚIONALĂ

POPUL Cel mai celebru cel de Cluj, e ep nului elector. Mize scandal, campania însemnat variațiuni belicoasă: ungru. S tură cu acestia. Astf cati pe rînd: Conve fentru că ar fi U.D.M.R., care prin l cul separatistilor un țcare, vinovat de ce țară, vrea și război otru subminarea eco și toti ceilalți care țară” și „cozi de top Gh. Funar este s matililor fără scop stîrnească compășur pozitiv, după caz. A

P E C I N E V O T Ă M ?

(candidații P.A.C. pe listele CONVENȚIEI DEMOCRATICE)

Campania electorală a căpătat în ultimele zile aspecte care trezesc neplăcutele amintiri ale alegerilor de la 20 mai, mineriadelor și limbajului comunisto-stalinist. Murdărele atacuri la persoană, în special la adresa d-lui Emil Constantinescu și a Convenției Democratice, atacuri lipsite de orice concretețe și adevăr, bazate doar pe specularea unor mai vechi obsesii și frici ale electoratului, nu fac decât să întărească certitudinea că grupul comunist din jurul lui Iliescu este capabil să recurgă la orice pentru a păstra măcar o parte din puterea, pe care, evident, este pe cale de a o pierde. Mină în mină cu extremistul Funar, aceștia vor recurge la diversiuni de ultimă oră, menite a deruta și mai mult electoratul, punind iarăși sub semnul întrebării demersul spre democrație pe care îl fac oamenii de conștiință ai acestei țări.

Iar asemenea oameni există! Ei sînt cei care s-au revoltat încă din primele momente ale lui decembrie împotriva puterii neocomuniste proaspăt instalate, cei care au încercat altă prin exemplul personal, cît

și prin acțiuni publice să trezească la realitate un popor indoctrinat vreme de patruzeci de ani, un popor mult prea greu încercat de soartă. Ei sînt cei care, renunțînd la profesie și viață particulară, au intrat în politică, numai în speranța unei schimbări în bine.

Din nefericire, campania electorală a Convenției Democratice s-a axat în principal pe prezentarea candidatului ei la președinție, neglijînd (de ce oare?) marile personalități care se află pe listele pentru Camera Deputaților și Senat. Personalități care, cu siguranță, printr-o adecvată propagandă ar fi adus nenumărate voturi în plus Convenției Democratice.

Vom încerca în cele ce urmează să suplinim în măsura posibilului această „scăpare” a celor ce s-au ocupat din partea C.D. de campania parlamentară, prezentînd cîțiva dintre candidații P.A.C.-ului pe aceste liste. Ne cerem scuze pentru faptul că din lipsă de spațiu și timp nu am reușit prezentarea tuturor celor 28 (numai!) de candidați eligibili.

EMIL CĂLIN ANASTASIU

— sociolog, candidat P.A.C. pentru Camera Deputaților — Vrancea, locul 1

Născut la 7 mai 1951 în București, căsătorit, doi copii.

Studii: Facultatea de Filologie, secția Sociologie — București.

Ocupația: cercetător științific la Institutul de Sociologie al Academiei

Activitate publicistică: „Diversificarea și diferențiere omogenizării București. Editura Științifică și Enciclopedică (1988); „Structura socială a României” — editor (1989); bursă IREX — S.U.A. 1990; bursă WOODROW — Center for International Studies — Washington D.C.; conferințe la Universitatea din Austin — Texas.

Activitate politică: membru P.C.R. 1977—1989, fără funcții pe linie de partid; membru P.A.C. de la înființare.

Hobby: filmele și profesia.

„Este evident că va trebui să ne abandonăm meseriile, eu și ceilalți din echipa PAC-ului, ca să facem treabă ca politicieni. Este nevoie de o echipă care să lucreze profesional, să promoveze legi bine făcute avînd la dispoziție consilieri specializați. Trebuie să constituim un grup parlamentar PAC care să se opună eficient tendințelor demagogice, extremiste din viața politică, un grup dinamic și modern în actuala campanie constată această strategie de infimizare a populației prin frica de „moșieri”, „unguri”, „liste negre”. Toate fenomenele acestea sînt de tactică frică pe care au folosit-o comunistii timp de patruzeci de ani.”

devărata față a democrației. As folosi în acest sens un citat din Toqueville: „O pornire firească este să preferi egalitatea în servitute, inegalității în libertate”. Nouă acum ni se oferă o șansă de schimbare și cred că noi, cei din

Convenția Democrată, vom reuși să propunem în general oameni care nu au avut nimic de-a face cu comunismul. Nostalgicii sînt cei din „partidul interior”, noi, ceilalți plătitorii de cotizații nu putem avea nostalgii.”

NICOLAE CURCĂNEANU

— cercetător științific, candidat P.A.C. pentru Senat — Vilcea, locul 2

Născut la 14 ianuarie 1941 în București. Părinți: tatăl — doctor în chimie, mama — farmacistă. Căsătorit; soția — profesoară, doi copii — studenți.

Studii: Facultatea de Biologie — Iași (1963).

Ocupația: biolog la ICPEAR, din 1960 director al aceluiași institut.

Activitate profesională: peste 80 de lucrări științifice publicate, 5 brevete.

Activitate politică: membru P.C.R. (1979—1989); membru M.E.R. pînă în

1991 când demisionează; membru P.A.C. de la înființare.

Avere personale: apartament dintr-o cameră (plătit în rate), o mașină.

Hobby: pescuit, drumeție, politică, mecanică fină.

„M-am hotărît să candidiez pentru a aduce cît mai multe voturi Convenției Democratice, deoarece sînt o persoană cunoscută în județ, deși locul doi în Vilcea la Senat s-ar putea să fie neeligibil. Parlamentul ar trebui să se ocupe în primul rînd de reanunțarea tuturor legilor comuniste, să amendeze Constituția prin trecerea la republică parlamentară, pentru a distinga astfel prerogativele președintelui. Este necesară o legislație în care puterile în stat să fie clar separate și totodată elaborarea de urgență a trei legi: Legea învîtamîntului, Legea mediului ambiant și Legea cercetării științifice. (...) Prioritățile în Rimnicu-Vilcea sînt: reconstrucția ecologică a județului rezolvarea problemei titlurilor de proprietate pentru țărani și canalizarea privatizării spre turism.”

ALEXANDRU ATHANASIU

— profesor universitar, candidat P.A.C. pentru Camera Deputaților — București, locul 7

Născut la 1 ianuarie 1955 în București, căsătorit, soția — juristă, doi copii — elevi.

Studii: Facultatea de Drept (1978).

Ocupația: 1982 — judecător la Judecătoria sectorului 2 — București; 1990 — asistent universitar la Facultatea de Drept; în prezent lector universitar la Facultatea de Drept.

Activitate profesională: bursă NATO, în 1991; membru în Comitetul executiv din partea României al „Societății internaționale pentru drepturile muncii și securității sociale”; raportor la patru congrese de drept al muncii și securității sociale pentru România.

Activitate publicistică: „Curs de drept funciar” — 1985; „Codul muncii comentat și adnotat” — 1988; „Negocierea colectivă în țările occidentale și România” — 1991.

Activitate politică: membru P.C.R. (1977—1989), fără funcții pe linie de partid.

Avere personale: un apartament cu chirie.

Hobby: tenis.

„Doresc un parlament al competenței și responsabilității, rolul meu acolo putînd fi cel al oricărui jurist aflat într-o asemenea poziție: de a da o formă clară și riguroasă unor intenții bune, de a sprîjinii tehnic unele legi.”

OCTAVIAN BOT

— inginer, candidat P.A.C. pentru Camera Deputaților — Bihor, locul 2

Născut la 1 ianuarie 1951, Păulești, județul Bihor, căsătorit, soția — întreprinzător particular din 1987, un copil.

Studii: Facultatea de Electrotehnică — Timișoara (1975).

Ocupația: inginer, lucrează ca profesor la Liceul de Matematică-Fizică din Oradea.

Activitate politică: membru P.C.R. (1981—1989), nu a deținut funcții pe linie

de partid; membru P.A.C. de la înființare; la alegerile din mai 1990 a candidat pentru Parlament din partea P.N.L.; 1990 — primar al municipiului Oradea, destituit după alegeri; membru al „Federației primarilor din reședințele de județ”.

Avere personale — o mașină.

Hobby — literatură.

„Faptul că acum o anumită parte a electoratului are nostalgia comunismului este rezultatul proastei guvernări care, fie nu a putut, fie nu a vrut să arste a-

ȘTEFAN AUGUSTIN DOINAȘ

— scriitor, candidat P.A.C. pentru Senat — București, locul 5.

Nume real: Ștefan Popa.

Născut la 26 aprilie 1922 în comuna Caporal, Alexu, jud. Arad.

Studii: Liceul la Arad, Universitatea la Sibiu și Cluj; licențiat în Litere și Filozofie.

Activitate publicistică: Începînd din 1961 a publicat, ca poet, esetist și traducător, 12 volume de poezie, 5 volume de critică literară și eseuri, 2 cărți de literatură pentru copii, peste 20 volume de traduceri indonezice de poezie, între care Dante, Hölderlin, Goethe, Mallarmé, Valéry, Benn etc. A primit numeroase premii literare, în țară și strălămate; pentru traducerea lui Faust de Goethe a fost distins cu „Medalia Goethe” acordată de Institutul Goethe din München. A lucrat ca redactor la revistele „Teatrul” (1959), „Lumea” (1963—1966), „Secolul 20” (1969—1990); la ultima îndeplinește din 1990 funcția de redactor-șef.

Activitatea politică: În primăvara lui 1944, la Sibiu, — cu ocazia unei vizite a lui Gheorghe Brătianu, — a făcut parte dintr-un grup ilegal care a inițiat organizația de tineret a Partidului Național Liberal, care după august 1944 a intrat în legalitate. În toamna lui 1956 a fost arestat și condamnat la închisoare (1 an, cu circumstanțe atenuante), fiind acuzat de complot armat împotriva conducerii de stat; grupul de condamnați, în număr de 26, îl avea în frunte pe Mihail Grama. Sapte ani mai târziu a fost rejudicat și achitat. În 1989 a semnalat, alături de Geo Bogza, Mihail Sora, Al. Paleologu, Octavian Paler, Andrei Pleșu și Dan Hăulică, o scrisoare de solidarizare cu poetul Mircea Dinescu. A suferit interdicția de a publica serieri de orice fel între anii 1958—1963, și mai târziu din aprilie 1989 pînă la Revoluție.

După Revoluție a devenit: Președinte de onoare al Ununii Scriitorilor; membru fondator al Grupului pentru Dialog Social; membru fondator al Alianței Civice; membru al Academiei Române; membru al Partidului Alianței Civice.

„Salvarea României contemporane nu poate să vină din partea unui singur om și din partea unui singur partid. Convenția Democrată așteaptă, încă de pe acum, coaliția și conlucrarea forțelor politice consistente și responsabile ale națiunii, ceea ce ar trebui să fie activitatea acestora după scrutinul din 27 septembrie 1992. Această șansă imensă nu trebuie pierdută. A fi de partea Convenției Democratice înseamnă a fi de partea unui Stat de drept în care distanța între exercițiul Puterii și Societate tinde spre valoarea zero.”

CAMPANIA ELECTORALĂ

IOAN GHIȘE

— matematician, candidat P.A.C. pentru Camera Deputaților — Brașov, locul 2

Născut la 2 mai 1956 în Mediaș, Căsătorit, soția economiștă; o fată.
Studii: Facultatea de Mecanică — Brașov (1980).
Ocupația: profesor matematică — Școala generală nr. 2 Liești, județul Galați (din 1982); 1982—1984 — profesor Liceul Industrial „Tractorul” Brașov; 1984—1992 — profesor Liceul de Informatică — Brașov.
Activitate politică: nu a fost membru C.R.; membru A.C. de la înființare; președintele filialei județene P.A.C. Brașov.
Hobby: şahul. Antrenor al echipei de şah C.S.U. Brașov (1985—1988); categoria candidat maestru.

Avere personale: două camere la bloc (proprietate), o mașină.

„Unul din motivele pentru care candidiez este acela că aș dori să se facă în această țară legi normale, cu adevărat democratice, iar de la acest nivel să putem deschide calea spre adevăr. Viitorul parlament ar trebui să acorde prioritate amendării Constituției cu privire la principiul separării puterilor. În stat al ei proprietății, corectării citorva legi nedemocratice, cu aceea care dă dreptul armatei să tragă în populație. Totodată va trebui amendată imediat această lege care acordă drepturi foștilor deputați și senatori; înțelegem că trebuie apărate locurile lor de muncă, dar de aici până la a le acorda privilegiul pe viață este o cale lungă. Schimbarea propusă de Convenția Democratică va consta în primul rând în faptul că ne vom putea debarasa de legile cu iz comunist și antidemocratic, plecând de la încurajarea și stimularea investițiilor străine și garantarea drepturilor cetățenești ca în orice țară cu democrație consacrată.”

Avere personale: o mașină, un apartament cu chirie la bloc.

Hobby: literatura și istoria.

„M-am hotărât să candidiez pentru că experiența mea de 6 ani poate fi folosită și pentru că am o datorie față de cei cu care am împărțit pușcările de la Gherla, Jilava, Periprava (...) Sper să nu mai fie un parlament cu o opoziție formală, să fie un parlament care să dez-

bate marile probleme ale țării și să pună ordine în legislație. S-ar putea însă ca toate acestea să nu fie de ajuns, parlamentul va trebui să se ocupe de crearea unor instituții democratice, deoarece criza nu este numai legislativă, dar și instituțională; de reglementarea mecanismelor de funcționare a armatei, bisericii, învățământului. Sînt necesare niste legi care să asigure tuturor acestor instituții o autonomie reală.”

EMIL NEGRUȚIU

— medic veterinar, candidat P.A.C. pentru Senat — Alba, locul 1

Născut la 9 februarie 1936, Simeria, căsătorit, soția — programator, doi copii.

Studii: Facultatea de Medicină.

Ocupația: medic veterinar în cadrul Direcției Sanitare Veterinare Județene Alba, secția chirurgie.

Activitate politică: nu a fost membru P.C.R.; membru fondator al A.C. și P.A.C.; președintele P.A.C. al filialei județului Alba, membru în comitetul național.

Avere personale: o mașină, casă cu chirie.

Hobby: muzica ușoară italiană, călătoriile.

„M-am hotărât să candidiez pentru că sînt om al acestor locuri și iubesc patria aceasta de țară, de treizeci de ani

mă invit printre oameni necăjiți, le cunosc necazurile, pe aceștia îi reprezintă și pentru ei mă voi lupta. (...) Nimic nu este acum mai important ca Legea privatizării și repunerea țăranilor în drepturile lor legitime, căci fără proprietate nimeni nu face nimic. (...) Sînt convins că în Alba vom lua peste 30%, iar Funar nici 9%. El este o inoculare de șovinism de tip românesc, peste limita bunului-simt. Îi rog pe medici să-i urmărească plăcitudinea din expresie și privire, este la limita psihopatiei. (...) Schimbarea pe care o propune Convenția Democratică trebuie să fie una radicală, în sensul modificării tuturor structurilor, prin legi drastice și drepte căroră să li se supună toți.”

ADRIAN SIMION IOSIF

— inginer, candidat P.A.C. pentru Camera Deputaților — Galați, locul 4

Născut la 21 decembrie 1947 Lipova — Arad, Căsătorit, soția — proiectant, un copil, elev.

Studii: Facultatea de Mecanică — secția Nave, Galați (1973).

Ocupația: șef laborator la ICRONAV — Galați. Participat la simpozioane în domeniul la Varna.

Activitate politică: membru P.C.R. (1975—1989), fără funcții pe linie de partid; membru P.A.C. de la înființare; președintele Comitetului Municipal P.A.C. — Galați.

Avere personale: un apartament la bloc.

Hobby: turism, pescuit.

„Prima urgență a parlamentului ar fi votarea unui regulament de funcționare, care să garanteze credibilitatea, astfel încît electoratul să fie sigur că va fi reprezentat pe toată perioada mandatului de formațiunea politică pe care a votat-o. Votarea unor legi care să garanteze o reală separație a puterilor în stat, după care se va putea trece la votarea legilor care să asigure punerea în practică a programului de guvernare al Convenției. (...) Schimbarea propusă de Convenția constă, cred eu, și în schimbarea atitudinii puterilor statului față de cetățean și invers: de aici trebuie să decurgă practic majoritatea acțiunilor celor trei puteri. Toate acestea au avantajul că din momentul în care sînt asigurate aceste legi corecte, economia românească va începe să funcționeze ca un organism viu autonom, fără să necesite decît intervenții minime din partea statului. Această viață sănătoasă a societății este ceea ce promite Convenția Democratică electoratului.”

ROMULUS IOAN JOCA

— medic, candidat pentru Camera Deputaților — Constanța, locul 2

Născut la 18 martie 1958 în Cluj, Părinții au fost profesori, actualmente pensionari. Căsătorit — soția, operatoare mașină calcul, doi copii — elevi.

Studii: Facultatea de Medicină Generală (1973), secundariat 1982.

Ocupația: director Policlinica Port — Constanța.

Activitate politică: membru P.C.R. (1979—1989) nu a deținut nici un fel de funcții pe linie de partid; membru P.A.C. de la înființare.

Avere personale: apartament și camere bloc (proprietate), o mașină.

Călătorii în străinătate: cu vaporul ca medic de bord.

Hobby: croșne pe sticlă, muzică clasică.

„Consider că viitorul parlament va trebui să acorde prioritate modificării și corectării unor legi cum ar fi: impozitarea diferențiată, funcție de beneficiu, legea dobânzilor, precum și promulgarea de urgență a Legii sănătății și asigurărilor sociale. Prioritar pentru județul Constanța ar fi instituirea unei zone libere Agigea — Constanța-Sud, relansarea frigațiilor, asigurate și protejate printr-o instituție specializată creșterea țăranilor pentru procurarea de semințe la prețuri decente și, evident, turismul.”

Studii: Facultatea de Medicină (1980).

Ocupația: medic specialist în medicină generală în satul Ciocănești de peste 25 de ani.

Activitate politică: arestat în septembrie 1988, imediat după absolvire, condamnat la 8 ani închisoare împreună cu un grup de studenți ai Facultății de Medicină din Cluj; nu a fost membru P.C.R.; președintele filialei A.F.D.P. — Călărași; membru P.A.C. de la înființare.

EUSEBIU

MUNTEANU

— medic, candidat P.A.C. pentru Senat — Călărași, locul 1

Născut la 20 martie 1932, Cluj, Căsătorit, soția — geolog, doi copii studenți.

ÎN AJUN

(Urmare din pag. 5)

au adresat interviuvalilor întrebarea dacă sînt siguri că vor vota sau declaraseră că intenționează. Au răspuns afirmativ (în %):

	August	Septembrie
Pentru alegerile parlamentare	21,4	43,3
Pentru alegerile prezidențiale	48,1	78,3

Inegalitățile dintre cele două luni relevă că diverse segmente ale populației adoptă decizia de vot în diverse faze ale procesului electoral. O parte importantă a electoratului luase această hotărâre încă înainte de lansarea oficială a campaniei electorale — august, o altă parte, de proporții comparabile, s-a decis pe parcursul primei jumătăți a desfășurării ei — septembrie. În amîndouă ace-

ste faze, decizia privitoare la candidatul prezidențial o ia cu mult înaintea deciziei referitoare la candidații pentru parlament. Pînă cu circa 10 zile înaintea alegerilor, majoritatea electoratului încă nu se hotărîse cu cine să voteze în alegerile legislative, dar aproape 80% optaseră pentru candidatul preferat la președinție.

IERARHIZARE

Întrebăți în cine își pun cu precădere speranțele pentru depășirea crizei actuale, subiecții au răspuns astfel (în %):

În viitorul președinte	30,4
În viitorul parlament	24,3
În viitorul guvern	49,6

Ori de cîte ori un sondaj C.I.S. a atins tema noulor instituții democratice, parlamentul a fost pus în aceeași lumină puțin măgulitoare. Indiferent de motivațiile lor, rezervele față de rolul parlamentului au devenit o permanență. Importanța secundară atribuită parlamentului în raport cu președinția determină, sub ochii noștri,

importanța secundară care se atribuie alegerilor parlamentare în raport cu alegerile prezidențiale. Practicată în mod spontan de opinia publică, această ierarhizare improprie a fost puternic stimulată de-a lungul acestor campanii electorale de mass-media dar și de unele formațiuni politice începînd cu Convenția Democratică. Neglijînd guvernul sau manevrele din parlament și concentrîndu-se aproape exclusiv împotriva actualului președinte opoziția a ajuns să acrediteze o imagine cu totul supra-dimensionată a instituției prezidențiale. Fără a fi explicit susținută a căpătat o remarcabilă răspîndire pre-judecătoare potrivit căreia progresul tranziției ar depinde mai puțin de configurația viitorului parlament decît de persoana viitorului președinte. Substituția se schitează cu anticipație, evoluția electorală a partidelor reproducînd-o pe aceea a candidaților prezidențiali care le personifică. Performanța anemică a d-lui C.T. Dragomir antrenează declinul F.S.N.-ului; succesul d-lui Funar provoacă brusc dilatarea electoratului P.U.N.R.; superioritatea d-lui Iliescu asupra d-lui Dragomir se asociază cu superioritatea F.D.S.N. asupra F.S.N. Concomitența celor două competiții electorale duce la relativa eclipsare a alegerilor parlamentare de către alegerile prezidențiale și la distorsiuni care le afectează pe amîndouă.

Grupaj realizat de ANDREEA PORA

ANDREI DIMITRIU

Cenzura comunistă în acțiune: îndată după moartea sa, Constantin Noica devenise un nume interzis

Sint unul dintre privilegiatii care l-au cunoscut pe C. Noica în sanctuarul de la Păltiniș, acolo unde oficia. O personalitate coplesitoare.

La moartea filosofului, în decembrie 1987, am scris articolul de mai jos, care urma să apară într-un almanah editat de Patriarhia Ortodoxă. N-a primit însă avizul fostului Departament al Cultelor.

Cei care au avut curajul să-l publice, un an mai târziu, au fost studenții de la Universitatea din Galați. Articolul „Nevoia de Noica”, împreună cu o fotografie de la sfârșitul lui octombrie 1987, „apare” în nr 5-6 (76-77) — an XX — sept.—dec. 1988 al revistei „Orientări”, editată de Consiliul U.A.S.C. din Universitatea gălățeană.

Dar, deși a obținut citeva din vizele necesare și a putut fi tipărit, un cerber de la fostul comitet județean p.c.r. Galați a sesizat lipsa de „vigilență” a subalternilor universitari și a dispus oprirea difuzării, retragerea ediției și arderea paginii cu articolul incriminat. Redacția a fost sever sancționată, redactorul-șef, dl. Eugen Reihert, și colegii redacționali fiind destituiți. Revista a apărut ulterior cu altă paginație. Studenții au salvat citeva numere ale revistei, trimițându-mi și mie un exemplar.

Articolul s-a dorit un protest, într-o formulare cât mai puțin ostentativă, față de condiția precară a culturii în comunism și trebuie circumscris acelei perioade de maximă duritate a regimului, de promovare agresivă și exclusivistă a falselor valori, când o resemnare disolvantă cuprindea tot mai multă lume, iar speranța ne părăsise aproape cu totul. Credeam atunci că, numai oamenii de valoare, morali-consacrați și cunoscuți în străinătate își puteau permite să sfideze puterea totalitară.

O îngură omisiune o regret astăzi: Petre Țuțea. Dar când am scris articolul știam prea puțin despre acest „român absolut”. Nu poate fi o scuză. Este o explicație.

NEVOIA DE NOICA

Motto:

„Zam höchsten Dasein immerfort
zu streben”

(J.W. Goethe — Faust II, I Akt)

Intrase de mult timp, după o absență prea lungă, împusă de împrejurări pe cit de nedrepte pe atât de păzuitoare. În rîndul celor mai căutate semnături din publicistica noastră. Cărțile sale erau succese sigure care se impuneau atenției lumii culturale autentice prin noutatea ideii, prin subtilitățile semantice la care apelează discursul său, prin provocarea permanentă pe care o aruncau textele sale, prin frumusețea și sobrietatea scrișului (integrat de prof. Constantin Ciopraga în categoria „filosofilor-frumoso-costitiori”).

Orice semnătură a lui Constantin Noica era o certitudine a unui periplu spiritual de cea mai înaltă calitate. Scrierile sale erau un adevărat răsărit pentru spiritele urmărind virtuțile dianoetice care fac fericierea adevărată, după apusul lui Aristotel. De acolo, de la Păltiniș, C. Noica bîneșea cultura românească cu harul spiritului său, îmbogățind-o, imprimîndu-i o notă de originalitate și valoare care — o propulsează în atenția lumii culturale europene.

Ce s-a născut C. Noica pentru cultura noastră — de mult a contribuit la scoaterea acesteia din ceea ce marele său prieten Mircea Eliade numea „Provincia- lism cultural”, cum și cit a reușit, alături de ceilalți „mari” din generația sa, să ne scize „cultural” acolo unde simțem astăzi în civilizația europeană, va fi greu de evaluat imediat, cu acea dotare pe care o implică elaborarea serioasă, responsabilă, imparțială, a unor studii despre opera și activitatea unei personalități de talia și optiunea filosofică a lui C. Noica.

Noica trebuie necat și perceput în cadrul generației sale, generație înțeleasă în sensul slujirii active a unor adevărate idealuri, a împărtășirii din acele surse de energie, cit și al efortului de a le valorifica în același sens și scop. Este produsul cel mai autentic al perioadei interbelice, când o generație tină, de o mare vitalitate și deschidere, detrona mentalități și ierarhii.

Este perioada cînd Blaga, unul din reperele și idoli generației, se consacră prin primirea între „nemuritorii” de la Academie, cînd amfiteatrul de la Universitate al profesorului Nae Ionescu era asaltat de tinerii deznici de receptarea critică a curentelor noi din Occidentul efervescent, interbelic, cînd contestarea ierarhiilor pînă atunci acceptate era fapt curent. În sfîrșit, cînd o nouă atitudine se contura despre actul cultural și gestul politic. O generație sub semnul vindicției de cea mai bună intenție, al imperativului redimensionării scării valorilor după criteriul propriu. Încă de atunci controversate, al deschiderii critice spre Europa și lume, dispusă să năle totul, dar trecut prin „filtrul” nostru național.

În această atmosferă s-a format C. Noica și chiar dacă va fi afirmat că „filosofia nu se învătă cu profesorii, ci prin ucenice” și că numai prietenii l-au instruit („Mircea Eliade cu extraordinara lui fervoare pentru cultură, Emil Cioran cu extraordinarele lui lecturi”), este im-

posibil de crezut că nu a avut nici un impact asupra optiunilor sale viitoare. Trăirea activă în mijlocul idilor acelei epoci în care era atât de implicat.

Este o generație care a făcut gloria culturii românești. Să-i amintim numai pe corifeii: Mircea Eliade, Emil Cioran, Eugen Ionescu, Anton Dumitriu, Mircea Vulcănescu, Edgar Papu, C. Noica, Petru Comarnescu.

Numai aceste nume și este suficient pentru a fi de acord că și la noi, aici, pe pămîntul românesc, cu toate vicisitudinile istoriei, s-au născut și se mai află „zei”.

Preocupată de statutul „marginal” al culturii noastre în contextul european, cea din generația Eliade se vor strădui să demonstreze că poporul român are resurse creatoare suficiente pentru a produce o „cultură majoră”. „Ceea ce lipsea pînă atunci”, scria N. Davidescu — în urmă cu 50 de ani — „era sufletul metafizic, făcarea vie și autentică a spiritului care să ardă și să transfigureze în laboratoarele creației fondul nelămurit încă și necunoscut al tezaurului noastre vitale”. Numai cu acest „bazaj” spiritual, original, se putea intra în marea cultură. Este meritul istoric al mentorilor și corifeilor acestei generații de a fi înțeles acest lucru și de a-l fi promovat.

„Cultura de tip provincial”, chiar „traversală meteoric la răsărituri, de cîteva genii”, nu poate aspira la consacrare și nici nu are dreptul să pretindă acest lucru uzînd de mijloace ne-culturale. Civilizația nu poate progresa decît administrîndu-și criteriul axiologic severe, nefăcînd concesii pentru omologarea valorilor, nici prestanțelor politice, nici altor intervenții conjuncturale, indiferent de natura lor.

Timpu, care cenzurează totul, nu va valida niciodată pseudocreația, impostura de ocazie, „valorile” auto-proclamate, de menestrellii puterii.

„[...] nu faptul că un îns” — nota C. Noica într-un articol publicat în „Vre-

mea” (1937) — „e integrat într-un grup ucide personalitatea, ci faptul că el n-a făcut-o aderînd, ci prindîndu-se”. El bine, specific tuturor colegilor de generație al lui Noica, și lui însuși, este tocmai faptul că fiecare și-a păstrat independența de gîndire și creație, fiecare a conturat o personalitate distinctă, de autentică valoare, fiecare a văzut „altfel” modalitatea de a exprima crezul comun al tinereții lor: slujirea și afirmarea potențelor spirituale ale poporului, integrarea culturii românești în circuitul marilor culturi ale lumii.

Și poate mai mult ca nimeni înaintea lor, acești ambasadori ai spiritualității românești au reușit în chip magistral să se impună prin creațiile lor în rîndul „Intendenților Terrei, adică al celui grup de homines planetarii care singuri pot da socoteală de problemele globului”, cum scria C. Noica gîndindu-se la M. Eliade. Evident, aspectele care privesc aici sînt cele referitoare la evoluția spirituală a planetei noastre. Dar să nu uităm că „agenții oricărui progres social sînt educația intelectuală și cea morală” (Eugeniu Speranția), iar din această perspectivă aportul lui C. Noica și al conștenților săi este insuficient analizat și deocamdată dificil de stabilit.

„Un om eliberat este scutit de anumite piedici”, — scria filosoful în articolul citat mai sus, „un om liber, în schimb, e unul înzestrat cu anumite putinți”. Și Noica, ne place să credem, a fost un om liber spiritual, care și-a permis să ignore confortul material și tentația vanității tocmai pentru a asigura libertatea spiritului, ca acesta să lucreze liber, nemoleșit, dirijat numai spre descifrarea tainelor cunoașterii celei adevărate. Despre toate acestea și implicțiile provocate de situația și gradul de libertate al omului Noica asupra creației sale este încă prematur și riscant să ne pronunțăm.

Avem nevoie întotdeauna de un ideal cultural de înaltă tinuță spre care să tindă cei tineri, de oca „cultură de performanță” pe care o recomandă filosoful. Avem nevoie de un model liber conștient, nu singurul și poate nu întotdeauna cel mai bun, dar un model care să încite, să provoace și nu în ultimul rînd să tenteze. Cum a fost de bine remarcă G. Liiceanu, unul dintre cei mai apropiați filosofului, C. Noica se adresează unui segment uman anume, celor care căutau metoda, jaloanele unei formări umane profunde și care erau dezorientați atît de lipsa surselor în original și în toată diversitatea lor cit și de informația diversionistă care circula deocîltă, precum și de sablonismul deconcertant care era recomandat. Se adresa unei viitoare

elite, aflată la stadiul celor mai frumoase promisiuni care se cereau finalizate, înțelept dirijate, aprofundate matur, făcînd astfel posibilă finalizarea într-o valoare reală, competitivă cu deschiderea spre sine și spre alții.

Și filosoful a reușit, chiar dacă nu în măsura dorințelor și speranțelor sale, să creeze o „școală” la care au ucenicit cei cîteva — mulți, puțini? greu de precizat astăzi — care voluntar s-au „voit” păstoriți de scoala de la Păltiniș. Cu atît mai interesantă și plină de promisiuni a fost experiența paiderică a lui Noica cu cit ea s-a făcut liber, fără putînta constrîngerilor, fără altă recompensă în afara voluptății dialogului și a emulației stîrnite de dimensiunea spirituală a amfizionului păltinișan. Aceasta ne face să credem că era cadrul cel mai propice pentru circulația cea mai liberă, mai decorsetată, mai autentică, mai bogată în conținut și mai creativă a idilor. Evident erau niște limitări în cadrul unor limite știute.

Dacă Noica a dorit, din orgoliu sau nu, să aibă discipoli, să-l învețe eremitic în timpul plimbărilor printr-o grădină a lui Akademos mutată în Păltinișul Giboului, printre elevii extaziati, astăzi conțea mai puțin. Important este doar faptul că idelle sale numeroase și varii rîndite cu atîta dărnicie să fi căzut în teren fertil și să poată să rodască nerăstălmăcite, așa cum le-a gîndit filosoful. Și as mai retine ceva. Este reconfortant că Noica nu era singur. Avea un cerc larg de oameni de toate formațiile și virșele care îl căutau, îl înțelegau, îl înțelegau. Deci, aici, în spatiul minorității definit de L. Blaga există un interes profund, necesitat și recomandat pentru cunoașterea cea adevărată, există dispoziția și „foamea” la o largă categorie de oameni pentru o aventură a cunoașterii, propusă de cineva între niște limite ontologice care promitea mintulrea prin sine. Și marele merit al lui Noica este de a fi inventat acest cadru, stimulînd pentru creație, în limitele existențiale ale locului și momentului.

Contestat de dogmatici, cit și de cei cu alte orientări filosofice, nuantat de alții pentru a putea fi „înșuși” într-un spațiu cultural cu o anume orientare, ceea ce l-a recunoscut unanim lui C. Noica este marea sa erudite, efortul de a introduce măsura și selecție în produsele noastre culturale, corîndu-le formă adecvată și fond adevărat. Nu a stat în serviciul unor directive pasagere, conjuncturale, ci a înșinat condițiilor permanente ale culturii românești. Prin tot ceea ce a scris și a înfăptuit, C. Noica reprezenta o necesitate a momentului istoric prin care trecea spiritualitatea românească, oferînd o „alternativă” care se impunea a fi luată în considerare, fapt ce va contribui, alături de reintegrarea în circuitul nostru cultural a unor Anton Dumitriu, Edgar Papu, St. Aug. Doinaș, Dan Botia, Ionel Jianu, la tesirea dintr-o „monodie” inhibitoare și dizolvantă care amenința, la un moment dat, să cuprindă cultura românească.

Noile generații aveau nevoie de un „guru” de autoritate recunoscută și vocatle care să se ridice la nivelul de „gîntă” al acestui rol. Ceilalți, cei aveau o cultură deja formată dozeau „un exercitiu spiritual pur și simplu” ca obiect de speculație, dar și de experiență pentru revigorarea spiritelor amorțite de platitudinile care agasau viața noastră culturală. Pentru toți aceștia, Noica era o necesitate. Din această perspectivă, aportul lui pare cu mult mai valoros și merită studiat în toată complexitatea lui.

Cum bine observa același G. Liiceanu, „Noica reprezenta de aceea senza noastră culturală”. Dar nu numai a celor cîteva privilegiați care au beneficiat de îndrumarea și protecția spirituală a pontifului de la Păltiniș, ci pentru întreaga noastră cultură, căreia i-a închinat în întregime strădaniile sale de cunoaștere a fenomenului românesc.

Cel care l-a fost aproape, cel care a format o congruență axiologică sînt cei ce vor trebui să ni-l redea pe C. Noica

ION SIMUȚ

DE LA VINOVAȚIE LA „EROISM“

SFÎRȘITUL VINOVAȚIEI COLECTIVE

Momentul post-revoluționar a fost dominat, ca fenomen moral, de procesul culpabilizării generale. S-a spus insistent că toți sîntem vinovați, în egală măsură, pentru faptul de a fi acceptat cu ochii închiși evoluția dictaturii comuniste pînă la instaurarea deplină a terorii. Judecata morală se baza pe un adevăr valabil în vremurile moderne: fiecare om poartă o răspundere directă și precisă pentru modul în care este guvernat. Faptul că în timpul dictaturii comuniste conștiința cetățenească se atrofiase îngrijorător nu schimbă de nimic lucrurile: nu micșorează răspunderea fiecărui om de a fi acceptat ca eroarea politică să în a asemenea amploare.

Culpabilizarea generală a condus spre un fenomen de blocaj moral și de retragere în pasivitate. Starea de vîguitare și de rușine (pentru cei care au resimțit-o) a fost schimbată cu un marasm al decepției, după un scurt și electrizant episod de euforie a libertății. Deși condițiile (pluralismul politic, libertățile, drepturile etc.) se schimbaseră vizibil după Revoluția de la finele lui 1989, participarea politică era palidă. Motivul era simplu: politica era aproape unanim considerată ca un teritoriu contaminat, un mediu toxic, un pericol pentru integritatea morală. Complexul de culpabilitate pentru trecut funcționa inhibitiv. Vinovația colectivă era un mod de a întreține o mare parte din populație într-o solidaritate colectivă de autoapărare pasivă. În acest timp, cei contaminați de politică în regimul trecut și obișnuți cu tranzacția puteau acționa în voie. Cîț de greu s-au diferențiat grupe distincte de populație, care să reacționeze și să acționeze diferit, s-a văzut din rezultatele alegerilor din 20 mai 1990, din proporția copieșitoare favorabilă unei singure opțiuni. Una din cauzele votului (aproape) monocolor, într-un procent apropiat de unanimitate tipică altui regim, este și culpabilizarea nediferențiată. Culpă colectivă a dus, în 1990, la o reacție electorală comună, ca rezultat al unui proces de masificare a vinovației. Cu un instinct de autoapărare, votul s-a îndreptat preferențial spre formațiunea politică ce părea să ofere oarecare protecție masei debusolate de vinovați, amenințată de o judecată aspră, neliniștitoare, tocmai în clipele cînd se instalase eliberator în bucuria libertății.

VINOVAȚIA PE CAP DE LOCUIȚOR

Insistența exasperantă de a condamna trecutul și, odată cu el, pe toți cei care l-au trăit, aduce fenomenul de respingere, de saturație în fața culpabilizării. Atribuirea de vini colective în lanț, tuturor, nu aduce nici o atingere nimănui, după

Vinovația colectivă nu putea plana multă vreme asupra tuturor. Eliberarea de obsesia paralizantă a unei vini colective trebuia să se producă într-un fel, pentru că, în cele din urmă, ar fi însemnat o condamnare la pasivitate. O primă etapă a constituit-o fisurarea vinovației colective. În blocuri mai mici și îndreptarea acuzelor spre conjuncturile istorice, instituțiile sau grupurile mai implicate în instaurarea și menținerea dictaturii comuniste (ocupatia sovietică, Securitatea, C.C. al P.C.R. restrîns apoi la Comitetul Politic Executiv, nomenclatura, funcțiile de decizie, mai mici sau mai mari etc.). Un vag și retoric proces al comunismului este înlocuit cu un proces al instituțiilor comuniste. E o etapă extrem de importantă în efortul de a depăși trecutul: divizarea culpei pe compartimentele puterii. Însă nici în această situație actul de acuzare nu dobîndeste precizie și claritate. Cu vitregia împrejurărilor și vinovația instituțiilor se poate scrie o bună istorie, dar nu se poate face un proces moral al trecutului. În limitele corectitudinii de procedură și ale acuzării sprijinite pe probe materiale certe, ce pot fi atribuite indubitabil unui anumit individ. O etapă superioară, înfînit mai dificilă decît cele anterioare, este trecerea de la culpabilizarea colectivă și acuzarea de instituții sau conjuncturi la individualizarea culpei. Purificarea morală (despre care se vorbește atît de mult astăzi) se poate realiza: atunci cînd fiecare își dă seama, pe cont propriu sau ajutat de o instanță (exterioră sau interioară), de ceea ce este vinovat. Își asumă vina și-și ispășește păcatul. Terapeutică vizează o depășire a trecutului și o implicare activă în prezent. O vindecare morală a societății numai pe această cale este posibilă. Obsesia dosarelor de la Securitate este perfect integrabilă în această fază febrilă de individualizare a culpei. O instanță morală (abstractă, desigur, în cazurile difuze, care nu au adus vătămări sociale dureroase) trebuie să jămurească incertitudinile și să precizeze participarea la răul trecutului: e vorba aici de o conștiință socială ca instanță. Dar în cazurile cu probe materiale certe de contribuție la întreținerea răului și a terorii trebuie să-și spună cuvîntul o instanță juridică fermă și nefertătoare. Împărțirea vinelor pe cap de locuitor nu se face deci în mod egal, ci în funcție de participarea la răul dictaturii și de colaboraționism. Sfîrșitul vinovației colective coincide cu începutul vinovației individuale.

ce a creat o neliniște infructuoasă, și nu ajută la o înțelegere adecvată a trecutului. O egalizare a vinovației produce aceeași insatisfacție ca principiul colectivist al pedepsei „toți pentru unul și unul pentru toți”. Pe scurt, culpabilizarea generală se găsește de conținut, nu are nici o eficiență de îmbunătățire a calității morale a individului (fapt indistinct într-o judecată colectivă).

Sensibilitatea morală oboește să audă mereu aceleași acuze abstracte („toți sîntem vinovați”), repetate mecanic, înutli și siciflor.

Prezentul deschide rîni mai adînci decît trecutul, prin mizeriile și grijile cotidiene. Rînile trecutului riscă să se cicatrizeze de la sine, fără participarea conștiinței. Pierderea sensibilității la vinovația colectivă prezintă un risc major. Filosoful german Jaspers a observat acest fenomen, întîmpînd în Germania după al doilea război mondial și situația se repetă și la noi. Cer în gîduința de a da un cîntac mai lung din excepționalul său eseu Conștiința culpei, apărut fragmentar și în românește în volumul lui Karl Jaspers Texte filosofice: „Trăim în mizerie, majoritatea populației noastre trece prin suferințe atît de mari, atît de directe, încît pare să fi devenit insensibilă la asemenea dezbatere (ca aceea despre vinovație, n.n.). Interesul oamenilor se îndreaptă spre ceea ce le-ar putea atenua lipsurile, spre modul cum ar putea să-și găsească un loc de muncă, să-și procure pîine, locuință, căldură. Orizontul lor s-a îngustat: nimeni nu vrea să mai audă de vinovație, de trecut și nimeni

nu se simte vizat de către istoria universală. Oamenii vor pur și simplu, nu mai suferă, să scape de mizerie, să trăiască, nu să reflecteze. Ei se consideră mai degrabă victime care ar trebui răsplătite sau, cel puțin, conșolate după cumplitele suferințe îndurate, nu „vinovați” (în volumul amintit, acest fragment se găsește la pagina 34). Paralelismul cu situația noastră post-revoluționară este izbitor. Culpabilizarea colectivă riscă să nu aibă nici un rezultat: nici de lîmpezire a trecutului și de aflare a cauzei răului, nici de ispășire morală pentru a dobîndi purificarea, iertarea și mintuirea. „Problema culpei nu este atît o problemă pe care ne-o pun alții, cît o problemă pe care trebuie să ne-o punem noi înșine” — afirma filosoful german pe care l-am mai citat anterior. Nu există decît vinovație individuală — lată un adevăr elementar la a cărui redescoperire s-a ajuns cu greu. A fost simplu să schimbăm obișnuința cu doctrina fericirii colective din vechiul regim (care nu mai impresiona pe nimeni) cu doctrina vinovației colective (care a ajuns și ea să nu mai impresioneze pe nimeni).

UN EROU AL TIMPULUI NOSTRU

Vina colectivă este o noțiune nediferențiată și, în fond, înoperantă. Procesul de atenuare (poate chiar de uitare) a culpei colective apare inevitabil după o perioadă de oboeșală. Simțul moral este trezit numai de o personalizare a vinovației. După o vreme de blocaj, instinctul de autoapărare își spune cuvîntul. Acuzatul iese din pasivitate. Apare astfel un fenomen secundar asupra cărui merit să ne oprim. Este, de fapt, un simptom al actualității.

Era de așteptat reacția ca acuzatul să se dezvinovățenască. Procesul se petrece la scară națională: traversăm un vacuum asurzitor al dezvinovățirilor. Se întîmplă, de fapt, o de-culpabilizare progresivă: acușele slăbesc, vinile se sting imperceptibil, trecutul pălește în fața spectacolului agresiv al prezentului. Fostul supus docil al regimului comunist sau fostul colaboraționist harnic și ascultător își dobîndesc treptat mîndria personală și nu mai trăiesc starea de libertate ca pe un privilegiu nemeritat, cu un sentiment de amărăciune și de umilință. Mentalitatea se de-colectivizează, într-un proces dificil dar ireversibil, îndreptîndu-se spre asumarea responsabilității individuale. Care este efectul secundar de care vorbeam?

Se schimbă accentul de pe vină pe suferință. Cel care a traversat perioada comunistă împinge în umbră vina de a nu fi protestat la timp sau vina (mult mai mare) de a fi participat la teroare și scoate la lumină suferința care i-a fost pricinuită de dictatură. Presupunția de suferință este un răspuns difuz, incontrollabil și... inatacabil. Etalîndu-și suferințele, acuzatul își construiește o biografie de erou. De altfel de eroi sînt pline astăzi ziarele, cafenelele, străzile și instituțiile noastre democratice. Un proces de victimizare a fost înlocuit cu un proces de eroizare. Dintr-o dată, un popor de victime vinovate devine un popor de eroi anonimi. În fond, victima obișnuită de ieri

(un om oarecare, banal și fără relief) solicită recunoașterea firească a unei performanțe: meritul de a fi supraviețuit unei dictaturi, performanța de a trăi după ce a îndurat ceea ce a îndurat. Aceasta este mecanismul psihologic al acuzatului care își transformă vinovația în eroism (fals eroism), după ce a trecut pericolul. Aproape că nu mai conțenează să exemplificăm. Unii își fac un titlu de glorie din faptul că au tăcut chîite în vechiul regim, alții din înțimplarea că au înjurat la coadă; unii se laudă că nu au devenit membri de partid decît într-un tirziu, alții că ei au militat pentru competență în sedințele de partid etc. Dar cîți au înfruntat deschis balaurul? Puțini, foarte puțini! Iar pe aceștia trebuie să-i minimalizăm, desigur: curajul lor, disidența adevărată pălesc în fața eroismului nostru anonim. Supraviețuitorii mai și rețîș și-au dat seama la timp că tot secretul unei noi parveniri în prim-plan constă în a-ți confecționa un trecut eroic, iar rețeta este foarte simplă cînd cădem de acord că am luptat cu toții, după puterile noastre, împotriva dictaturii, numai că nu am fost luați pînă acum în seamă. Eroul anonim este, pe deasupra, un nedreptățit și un persecutat de regimul actual.

Pe scurt, ne găsim deci în fața unui erou tipic al timpului nostru. Cum se formează această mentalitate lamentabilă de erou? La originea ei se află, din partea omului de rînd, o suferință reală: aceea de a fi îndurat un regim insuportabil. Cu cît sînt mai mult exagerate (sau numai indicate, obiectiv) relele sistemului comunist, cu atît mai mult fosta victimă anonimă (devenită acuzat în mijlocul unei mase de vinovați) resimte nevoia să-și etaleze performanța că a rezistat și a traversat erouic un regim infernal. Victima sau acuzatul ce nu scîpat de opresiune sau amenințare doresc să li se recunoască vitalitatea și să li se elogieze inteligența subversivă a strecurării anonime dincolo de zona periculoasă. Milioane de eroi al timpului nostru năvălesc în scenă.

„Lui Marin Preda i-a fost întotdeauna teamă de Cain, de cel care lovește fără o motivație rațională”

— Interviu cu MIRCEA CIOBANU —

Stimate domnule Mircea Ciobanu, ai colaborat cu Marin Preda timp de multi ani la editura Cartea Românească. Cum era Marin Preda ca editor?

E drept că tot mai adesea Marin Preda se întreba și ne întreba dacă ni se va trece cu vederea sau nu acțiunea de mbotare a programului partidului.

La Cartea Românească, Marin Preda a devenit numele în jurul căruia s-au unit toate forțele benefice ale literaturii contemporane. Editura a fost înființată în 1970. La nici un an după înființarea ei, Ceaușescu și-a dat arama pe față, toate complexele lui față de scriitori s-au sfărâmat. Când pentru prima oară a văzut că din indeletnicirea scrierilor se poate face un instrument de propagandă pentru uz propriu, în felul pe care Mao I-l sugerase nu prea demult. Imaginați-vă că editura Cartea Românească în acest climat și-a început activitatea. Nici un alt scriitor român n-ar fi izbutit să facă din editura Unirii Scriitorilor un bastion al rezistenței. De la înființarea ei, toate cărțile pe care ceilalți editori le izgoneau cu mai multă sau mai puțină convingere din planurile lor, apăreau la Cartea Românească, și nu ușor, și nu fără amenințări, ca să-ți poți închipi, bunăoară, că la mijloc ar putea fi vorba de o diversivă. Marin Preda a avut încredere în colabourătorii lui. E drept că și i-a ales după niște criterii ce dovedeau că în istoria unei culturi pot exista și oaze în măsură să contrazică climatul general, neprielnic. Dictatura a privit cu ochi răi editura. În România funcționau publicații săptămânale care își făuseră o indeletnicie constantă din a-și „turna” pe totii autorii care apăreau la Marin Preda. Nu a fost carte cit de cit bună care să nu fi trecut pe sub suvoalele de murdărie de la Săptămîna — și totuși, nu știu cum s-a făcut că, în pofida programului de distrugere a conceptului de artist, săptămînalul la Cartea Românească apărea sub tutela lui Marin Preda cărți ce dovedeau că românii nu cedează chiar atât de ușor, cum se zice, în fața imbecilității agresive.

său, de violență și cred că mai cu seamă mediul rural. Probabil că unul din motivele esențiale în virtutea cărui omul luge de această teamă de a nu cedeza prada normirilor instinctuale ale aproape-lui. Lui Marin Preda i-a fost întotdeauna teamă de Cain, de cel care lovește fără o motivație rațională, dar ce lovitură are suport în rațiune, în afară poate de lovitura în legitimă apărare?

În momentele lui de slăbiciune, Marin Preda se închinea căzută la nămint și lovit sălbatic de niște oameni bucurători să lovească. Citeodată, agresorii din închisarea lui luau înfățișare și nume, și atunci observam că instinctul lui funcționa fără greș: niciodată personajul care se apropiase de el cu blta sau cu bocanul nu era ales din grupul celor cu vocația libertății. As spune că întotdeauna acest om vulnerabil își așeza agresorii în locul său cu posibilitatea, din rîndurile celor ce spuneau „e bine” ori de câte ori venea vorba de vremurile neferice pe care le străbătăm.

Cred că la oras se simțea mai ocrotit ca oriunde. Parcă aici, din punctul său de vedere, moravurile erau mai blinde și mai pe măsura sufletului său temător. Nu știu cum se face, totuși, că în preajma lui, adeseori, avea prezența unui duh

de care în mod firesc ar fi trebuit să se ferească, împrejurări de care ar fi trebuit să fugă, însoțiri nepotrivite, dictate, de hazard. Știa de unde vin primejdiile, și totuși nu avea puterea să le ocolească. Așa încât nu o dată mi s-a năzarit că în Marin Preda trăiește un suflet aproape copil, fascinat întotdeauna de tot ceea ce-i face rău și-i contrazice înclinarea spre echilibru și liniște. Se întâmpla desul de des să-l văd înconjurat de trimiși unul fel de agresiv, ne-pămîntesc și nu știu dacă nu cumva el nu veneau chemați de chiar teama omului.

După apariția romanului Cel mai iubit dintre pămînteni, Marin Preda a trecut printr-o criză depresivă. Trăia întotdeauna în acest fel despărțirea de ultima sa carte?

După isprăvirea unei cărți, orice scriitor trăiește un moment de cădere, cu totul și cu totul dezagreabil. Uneori, acest fapt poate deveni primejdios. Probabil că după ce a încheiat Cel mai iubit dintre pămînteni, senzația de gol și zîndul înutilității, cel mai rău dintre toate. La făcut pe Marin Preda mai vulnerabil decât oricînd. Într-adevăr, după ce s-au încheiat socotilele cu o carte, omul nu trebuie să mai lase o vreme din casă, căci el nu mai este în toate ale lui.

În august, deci cu mai bine de o jumătate de an după apariția cărții, într-o împrejurare de un patetism impovărat, mi-a mărturisit: „E scris că trebuie să mor”. A fost un moment în care am înțeles că omul avea nevoie de căldură tocmai pentru că și-o pierdea în timpul lucrului. Probabil de aceea și lăsa să se aprinde de el, fără discernămint, lume, cu naideia că din această apronire se va alege cu un spor de căldură bună să-i compenseze energia pierdută la muncă de scris. Mă afluam eu pe într-un hotel din Craiova, iar încă pu și închisese și în hotelul acela, oriunde te duci să descoperi, real că nu te poți apăra de frig în nici un fel. Marin Preda nu se încălzea bine, cu atât mai mult cu cît cel care ne primiseră, de la un anumit moment încolo, uitaseră de el. La masă seara, înconjurat de frig, sub o lumină care te făcea să bibli după furculițe și cuțite cinova a spus: „Încet, frig, întineric”. Doodată Marin Preda s-a înviorat, a început să ridă în felul său caracteristic, preluind formularea ca pe cea mai izbutită definiție a morții. Erau ani grei. Ca niciodată, frigul și întinericul deveniseră stihii ale unei morți programate.

A consemnat OANA ARMEANU

LUCIAN RAICU

Un martor al veacului: NINA BERBEROVA

„C'est moi qui souligne” — Ed. Actes Sud

Înainte de a fi o scriitoare și o literată, Nina Berberova, de numele cărora am luat cunoștință abia recent, odată cu fulgerătoare sa descoperire, sau redescoperire în Franța, este o personalitate, o figură vie, un fel de forță a naturii, un superior exemplar al condiției și al specificiei vitalității feminine, o autentică „femele rusă”, plină de farmec, dar și de curaj, în stare, cum a dovedit în lunga și complicată sa existență, să afișeze împrejurările și să-și facă singur — și împotriva lor — un destin, și înăz cu destin! S-a născut odată cu secolul 20 și nu se grăbește deloc să-l părăsească și este unul din „martorii” săi principali, luzii și de absolută încredere, cum ne-o confirmă acest masiv tom memorialistic tradus acum în limba franceză sub energeticul titlu: C'est moi qui souligne (Subliniere mea) — aproape șase sute de pagini care se citesc pe nerăsuflate. Nina Berberova a trăit trei bogate vieți de care dă seamă cu sinceritate, nepărtinire și destul talent: o intensă viață a începuturilor petricburghize, avînd răgaz să includă revoluția și războiul civil; o viață de emigrant, mai mult de două decenii și jumătate petrecute în Franța întregă și imediat postbelic, reprezentînd partea cea mai amplă și mai interesantă a autobiografiei prezente și asupra căreia va merita să insist: și, începînd din anul 1990, o nouă existență de alte cîteva bune decenii, în Statele Unite, cu precădere ca profesor de literatură rusă modernă la Universitatea din Princetown, o perioadă simțitor mai liniștită și mai lăsată de evenimente și în consecință rapid trasată — și de altfel încă în activă desfășurare la cel aproape 90 (90! n-am greșit și nu exagerez!) de ani, cu mindrie și metodă purtării, am avut ocazia să o văd și să o ascult pe Berberova în plină formă la emisiunea lui Bernard Pivot — Apostrophes — evoluînd preț de o oră și jumătate sub privirea teatral stupefiantă și parcă nelincărată admirativă, la culme admirativă, a amfizionului și a celorlalți oaspeți de marcă veniți s-o omagieze, Michel Tournier, H. Troyat, nu chiar printre alții... Unii cred, iar alții deloc nu cred, că longevitatea este în sine o valoare și o

înfăptuire considerabilă. Arghezii, ajuns la peste 80 de ani, spune că asta este performanța sa mai importantă ca toate celelalte, alții ridică din umăr cu ușor sau cu greu dispreț în fața unei afirmatii de acest tip, considerînd-o o curaj eroistă valorizare a cantitativului, pentru ei doar intensitatea experienței de viață, și desigur și cristalizarea ei într-o operă excepțională contează cu adevărat. Îți vine măcar pentru o clipă — contemplînd cazul Berberovei și citîndu-i cu atîta aviditate povestea — să le dai dreptate celor dinți!

A cunoscut-o pe Anna Ahmatova în toată ademențarea strălucite a tinereții petricburghize, frumoasă și glorioasă la 20 și la 30 de ani și a revăzut-o la Paris după cinci decenii, împovărată de bătrînet și bolii și de o teribilă oboselă. În pragul sfîrșitului, din nou glorioasă și sărbătorită, tirziu de tot, poate prea tirziu, la capătul unei existențe țesute din suferințe, mizerii, încercări de neaportat, în nici un fel anticipare de keeria lipsită de griji a debuturilor. Numai Berberova, martora plină de adorație a acestei epoci aurorale și mitice, supraviețuitoare — numai ea putea întinde atât de departe într-o direcție, dar și în cealaltă, arcu reprezentării, numai ei îi era dat să „închidă” perfectul cerc al destinului. Dar pe cine nu cunoscuse, cu cine nu-și încredinșase propriul destin, ei însuși începător, dramatic, neprevăzut, fegit din comun, depășindu-și de mai multe ori și într-un stil apoteotic regenerator matca nelăstare să-l cuprîndă și să-l fixeze? A trăit zeci de ani în preajma lui Ivan Bunin, laureatul Nobel al exilului rusesc — cel mai complicat și mai dificil și mai scîndat dintre toate exilurile cu putință —, numeroase pagini produc, asupra curioasei sale figuri, o imagine de mare vivacitate. Cum de a acceptat ireductibiliu bătrîn, viscerat și intratabil adversar al revoluției și al regimului sovietic, invitația de prin 1950 a ambasadorului Bogomoiov de a ciocni împreună într-un cadru festiv un pahar de vin în sănătatea lui? A tovarășului Stalin? E supărată Berberova de acest act necugetat și triat ireponsabil — de abdicare morală

—, venit pe neașteptate din partea prietenului mai în vîrstă și a scriitorului admirat — și izbucse de minune să ne transmiiți și nouă starea ei de spirit și „supărare” ei — și, mai ales, să ne dea de gîndit, dincolo de supărare, uimire, amarăciune, asupra fragilității și paradoxurilor firii de artist —, fatale oare? Cine știe! Dar cu siguranță regretabile — și de nerisat și de deosebire atunci cînd artizatul e de această tăie.

Obiectivitatea este o virtute a relativității, dar nu implică absența judecăților, a celor de valoare — asumate cu pașune —, și deopotrivă a celor morale și chiar a celor politice. Coeficientul aprecierilor drepte e foarte ridicat. În formularea lor, nu numai inteligența critică și puterea de judecată sprijinută pe solide criterii intră în joc, dar și sănătosul instinct care separe rapid, fără inutile problematizări, albul de negru, binele de rău. Ai zice că scriitorul, cunoscîndu-l sau nu, asimilează preceptul de eternă validitate al lui Goethe, potrivit cărui în materie de etiică nu e mai nimic de inovat. Se știe cu ce preț au plătit oamenii — și contemporanii Berberovei mai mult ca oricare alții — utopiile renovatoare, tentativele lor de instituire a unui alt cod moral, în disprețul total al naturii umane și al victii individului, codul leninist, de pildă, grăbit să proclame moralitatea intrinsecă a intereselor cauzelor... (o „cauză” care în actualul spațiu carpato-dunărean — fie zis într-o necesară paranteză — se poate restringe brutal și caricatural la interesul unui singur om și al unei singure familii, ale unei satrapii fără coloratură ideologică, ignorînd pînă și obrăzile vag leniniste, de la care o vreme s-a revendicat...).

Contemplîrea dezastrului post-revoluționar n-o face să uite pe Berberova că aparține unei generații de tineri intelectuali care simpatiza cu Ideile Revoluției și asemeni celei imediat precedente — luate drept model — ilustrată de un Alexander Blok, de un Andrei Beli, de un Osip Mandelstam feu toții excentrici portretizați în carte), investise destule aspirații și nobile speranțe în ea — prea repede și crud nesocotite, luate în deridere...

Poziția moral-afectivă a memorialistei decurge din opțiunile tinereții și din succesive lor confruntări cu timpul, cu timpurile, cu experiențele ulterioare, cu adevărul despre țara sovietică părăsită în 1922, dar merita prezentă în conștiință prin veștile tot mai rele venind de acolo (pe care Occidentalul, politician, din păcate și intelectualul săi preferau cu orînd ori se făceau eu încredere sau din comoditate a nu le lua în seamă). Și, în egală măsură, din confruntarea cu realitățile exilului tragic dezbinat — tabloul pe care ni-l oferă Berberova în această privință

pare a fi riguros exact și echilibrat — într-o vreme în care era nemăsurat de greu (și tare puțin au și izbutit!) să-ți păstrezi echilibrul, calmul, spiritul selectiv și dissociativ, în absența căroră patimile proliferau — și odată cu ele prostia, nesimțirea, delatiunea, grotescul și nebunia... Amara trezire la realitate și risipirea visului de schimbare a temelurilor lumii n-o îndeamnă pe Berberova să îmbrățeze cauza zgometoasă a extremei drepte monarchiste și agresiv pravoslavnică. Are ocazie de toate funațiile primare — care, în aparență onozitate fiind, adese se confundă și — cum îi s-a întâmplat atîtor festi „albi” plini de minie reconverșiți în „partotii sovietici”, admiratori în exil ai noului țar (Stalin) adese își dau mina...

Între aceste extreme semnificativ conciliate și făcîndu-și reciproc, groșesc și prețioase servicii (tînuc nu pare a fi nou sub soare...), Berberova „noastră” refuză cu silă să aleagă, judecă cu propriul cap și judecă bine, ajutîndu-și și cititorul, cu o „respectuoasă lampă” tînută în cale cu o mină care nu tremură, să se descurce, să se lumineze el însuși. Nu e ușor lucru, nu e deloc la îndemîna priicului.

Această carte — ne avertizează autoarea — nu este una de amintiri. Este povestea vieții mele, încercarea de a o reface pe firul cronologic și mai ales de a-și găsi, de a-și descifra sensul. Am iubit viața, o iubește și acum, dar sensul pe care i-l atribui mă interesează în fel de mult ca ea însăși dacă o iau în sine. Vorbesc despre mine cum am fost și cum sînt și pentru a vorbi de trecut folosesc cuvintele mele de astăzi. (...) Se poate trăi pentru ceva de dincolo de lume, pentru generațiile de mine sau, dacă nu, în prezent. Cît despre mine, eu una am optat de foarte devreme pentru „ferocia imanentă”, cum o numeste Horten. (...) N-am simțit niciodată că ar fi un hiatus între mine și lume. Energia pe care o descopăr în mine, ca pe o undă de căldură ce mă traversează de cite ori pronunț vorba „eu”, nu o pot disocia de totalitatea energiei din lume. (...) Secolul care m-a văzut născîndu-mă și mă vede îmbătrînînd este singurul ce ar fi putut să-mi convină!.

Curajoasă afirmație! Cartea Berberovei ne convinge că n-a fost aruncată în vînt, ca atîtea altele, ale atîtor altora — „corpul” ei, al risicatei afirmații, îi reprezintă substanța însăși a tuturor de pagini — istoria unui neobisnuit „eu” vibrant și lucid și a nefirite relații cu un secol de care, lată, Nina Berberova se-numește să spună — pur și simplu — că i-a „convenit” — și i s-a potrivit chiar și atunci cînd nu erau motive să-i placă.

(1990)

APEL

Noi, intelectualii acestei țări, sintem datori să fim acum conștiința activă și explicită a acestui moment de cumpănă.

Triumful sau eșecul democrației precum și respectul necondiționat al legilor depind de măsura implicării fiecăruia dintre noi în această clipă a istoriei.

Nu avem dreptul la expectativă. Acum sintem chemați să alegem nu între ceea ce a fost și ceea ce este, ci între ceea ce n-a încetat să existe și ceea ce putem într-adevăr realiza.

De aceea sprijinim candidatura profesorului Emil Constantinescu la președinția țării, convinși că doar victoria candidatului Convenției Democratice din România reprezintă garanția democratizării reale și a ieșirii țării din izolarea la care au adus-o falșii emanați ai revoluției din decembrie.

Gabriela ADAMEȘTEANU
conf. dr. Toma ALBU
conf. dr. Nicolae ANASTASIU
dr. doc. Andrei AVRAM
Alexandru ARSINEL
conf. dr. Adrian ATANASIU
Gabriel ANDRESCU
dr. Mioara AVRAM
Petre Mihai BACANU
dr. Ștefan BASARAB
dr. Lucian BĂDESCU
Alexandru Ioan BĂDULESCU
student, olimpic matematică
dr. Ion-Tudor BERZA
Ana BLANDIANA
prof. dr. Gheorghe BOLDUR-
LAȚESCU
conf. dr. Eugen BORCOCI
Mihai BUCULEI
Victor BARSAN
arb. Alexandru BELDIMAN
Horia BERNEA
prof. dr. Călin BEȘLIU
prof. dr. Ion BRUCKNER
dr. Vasile BRINZANESCU
Cătălina BUZOIANU
prof. dr. Ion COLOJOARA
dr. Emil CAPRARU
Ion CARAMITRU
prof. dr. Petru CARAMAN
Mariana CELAC
Răzvan CERNAT
conf. dr. Ion CHITESCU
Mircea CIOBANU
prof. dr. Gheorghe CIOBANU
dr. Mircea CIUMARA
conf. dr. Cristian CALUDE
Magda CARNECI
conf. dr. Virgil Emil
CAZANESCU
prof. dr. Ovidiu CENTEA
Laurențiu CLAUDIAN
dr. Nicolae
CONSTANTINESCU
Andrei CORNEA
Doina CORNEA
Ing. Iulian CORNĂTEANU
Dorana COȘOVEANU
conf. dr. Ioan COTAIESCU

Gabriel COTABIȚA
Sorin CRISTESCU, student,
olimpic internațional chimie
ec. Gheorghe DANIELOPOL
Alexandru DARIE
Mircea DIACONU
Gabriel DIMISIANU
Georgeta DIMISIANU
Constantin DINULESCU
prof. dr. Neagu DIUVARA
Ștefan Augustin DOINAȘ
Vivi DRAGAN
Sorin DUMITRESCU
prof. dr. Yolanda EMINESCU
Smaranda ENACHE
dr. Theodor ENESCU
Radu FILIPESCU
prof. dr. Iancu FISCHER
prof. dr. Viarica FLORESCU
prof. dr. Valentin
GEORGESCU
conf. dr. Horia GEORGESCU
conf. dr. Paul GEORGESCU
av. Mihai GHIGA
dr. Grigore GHIGA
Dan GRIGORE
Stere GULEA
dr. Gheorghe GUSSI
Mihai GHEORGHIU
prof. dr. Dinu C. GIURESCU
Bedros HORĂȘANGIAN
Florin IARU
Sorin ILIESIU
Radu IONESCU
Dumitru IUGA
conf. dr. Afrodita
IORGULESCU
dr. Mircea IOSIFESCU
dr. Ion JOVIN
Thomas KLEININGER
Diana LUPESCU
Nicolae MANOLESCU
Tudor MARASCU
Sorin MARCULESCU
prof. dr. ILINA MARIN
MIHAI
dr. Lucia MARINESCU
conf. dr. Ioan MALDARESCU
Dan MICU

dr. Mircea MIHU
prof. dr. Ion MIHAILESCU
conf. dr. Vintilă MIHAILESCU
prof. dr. Constantin MINCIU
prof. dr. Vasile
MINDROVICEANU
conf. dr. Mihnea MOROIANU
Andrei MOROIANU, student,
olimpic internațional
matematică
Sergiu MOROIANU, student,
olimpic internațional
matematică
prof. dr. THEODOR NEAGU
Iosif NAGHIU
Mihai NECHITA
prof. dr. Alexandru NICOLAU
prof. dr. Adrian NICOLESCU
dr. Dragoș NICOLESCU
conf. dr. Constantin
NICULESCU
av. Adriana Mihaela NISTOR
prof. dr. Ioan Păun OTIMAN
Alexandru PALEOLOGU
Octavian PALER
prof. dr. Serban
PAPACOSTEA
prof. dr. Dan PAPUC
dr. Cornelia PAPACOSTEA-
DANIELOPOLU
Ilie PAUNESCU
prof. dr. Zoe PETRE
prof. dr. Maria PETRESCU
prof. dr. Nicolae PETRESCU
conf. dr. Andrei PIPPIDI
Cornelia PILLAT
prof. dr. Gabriel PĂRVAN
dr. Nicolae POPA
conf. dr. Aurel POPESCU
dr. Radu POPA
Paul POPESCU
Costin POPESCU, student,
olimpic internațional fizică
dr. doc. Nicolae POPESCU
Stela POPESCU
prof. dr. Alexandru
POPOVICI
Nicolae PRELIPCEANU
Ștefan RADOFF

dr. Bonu RADULESCU
dr. Ion RADULESCU
prof. dr. Dan RADULESCU
Andrei RADULESCU, student,
olimpic internațional
matematică
Victor REBENGIUC
Conf. dr. Radu REFF
Redacția revistei „22”
Romulus RUSAN
prof. dr. Sergiu RUDEANU
dr. Nicolae SĂVULESCU
dr. HORIA SCUTARU
Sebastian ȘEICARU, student,
olimpic internațional
matematică
George SERBAN
gen. (r) Gheorghe
SIMIONESCU
conf. dr. Ioan-Felician SORAN
prof. ing. Constantin
SOFRONIE
dr. Uim SPINEANU
prof. dr. Ștefan STAIUC
prof. dr. Octavian
STANAȘILA
Ing. Mircea AJ. STĂNESCU
Vali STERIAN
prof. dr. Marcel STOICA
Liviu Ioan STOICIU
conf. dr. Anton ȘTEFANESCU
conf. dr. Cezar TABARCEA
Ștefan TANASE
prof. dr. Emil TOCACI
prof. dr. Eugen TODORAN
prof. dr. Atanasie TRUȚIA
Laurențiu ULICI
prof. dr. Alexandru VALENTIN
col. (r) Constantin VASILIU
dr. Sorin VIERU
prof. dr. Radu VLĂDEA
prof. dr. Mihai ZĂMFIR
Florin ZĂMFIRESCU
dr. Șerban RADULESCU-
ZONER
prof. dr. Al. ZUB
Lista este incompletă
din lipsă de spațiu